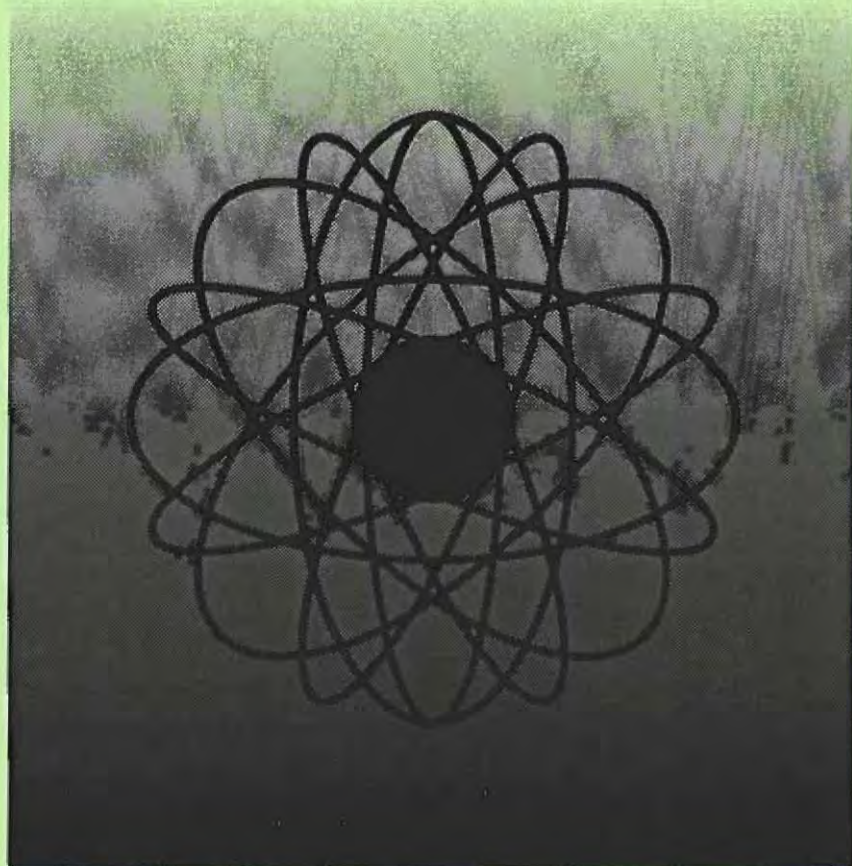

Faculteit Natuur- en Sterrenkunde

Fylakra

personeelsblad rond de Utrechtse fysica

42-ste jaargang, nummer 2, April 1998

FYLAKRA nr. 288

FYLAKRA wordt uitgegeven voor de secties en afdelingen van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde van de Universiteit Utrecht

42-ste jaargang, nummer 2
April 1998

Oplage: 650

Redactie:

Rudi Borkus (JI, *eindredactie en vormgeving*)

Gijs van Ginkel (DIN/MBF, *hoofredacteur*)

Joop de Haan (BUR)

Evert Landré (BUR)

Jaap Langerak (IGF)

Frans van Lunteren (IGG)

Gerard van der Mark (DIN/AGF)

Ada Molkenboer (JI)

Henk Mos (FCG)

Arjen Vredenberg (DIN/AGF)

Els Wolfs (JI)

Portretfoto's: Johan van der Linden

Reproductie: Joop de Haan en Frans Choufoer, Drukkerij N&S

Redactieadres:

Rudi Borkus, Minnaertgebouw, k116, Leuvenlaan 4, 3584 CE Utrecht
tel. 030-2531007, intern 1007, email: r.borkus@fys.ruu.nl

Kopij voor FYLAKRA 1998 nr. 3 kan worden ingeleverd bij de leden van de redactie of gedeponneerd worden in het postvakje van FYLAKRA op kamer 152. Sluitingsdatum: 10 mei 1998.

Kopij aanleveren op diskette als Word (max. versie 7) of als tekstfile (ASCII). In twijfelgevallen raadplege men de eindredacteur.

Artikelen worden geplaatst onder verantwoording van de redactie

Inhoud:

Geachte lezer(es)	2
Carina van der Veen, chemisch analiste bij het IMAU	3
Jasper Annyas bespioneert moleculen	4
Geslaagd	5
Michiel van den Broeke kiest een ijs-ige loopbaan bij het IMAU	6
Prof. Isaac Goldhirsch: Kramershoogleraar	8
Doop van het Caroline Bleeker gebouw	9
De week van het Princetonplein Muziekfestijn	11
Gala, <i>aankondiging afsluitend feest Minnaert-openingsactiviteiten</i> ..	13
Bernd Stannowski	14
Vaarwel universiteit, vaarwel Utrecht	15
<i>afscheid van Willy Linskens en Marie Louise de Jong bij MBF</i>	
La these de Xiaogang Han	18
Jenny Andriess: Boss van het BOZ	20
Professor Henk Lekkerkerker directeur van het Debye Instituut	21
Teus Vos gaat van zijn rust genieten	23
Impressies uit het Minnaertgebouw	26
<i>deel 1 uit de serie Minnaertervaringen: het Julius Instituut</i>	
Leuke reactie op een artikel in het alumninumner van Fylakra	29
Wil Verhoeven spreekt ons toe vanaf zijn sofa.	31
Facultaire actie tegen 'serials crisis'?	32
Hallo, mogen wij ons even voorstellen	34
<i>deel 2 uit de serie Minnaertervaringen: de kantine</i>	
De opening van het Minnaertgebouw	37
De Minnaert publieksdag	42
De derde verdieping: Fysische Informatica	46
<i>deel 3 uit de serie Minnaertervaringen: Fysische Informatica</i>	
In / Uit Dienst	48
Fysica '98	49
Uit 't Hooft, <i>nieuwe column van Gerard 't Hooft</i>	51
In Memoriam: Huib Wouterse	54
Werken in het Minnaertgebouw	56
<i>deel 4 uit de serie Minnaertervaringen: het BOZ</i>	
Wim Rakké hangt zaag aan de wilgen.	59
Das kabinet des Doctor Deiman	62
<i>de Universiteitsmuseum tentoonstelling in het Minnaert</i>	

Geachte lezer(es)

Het Minnaertgebouw is officieel in gebruik genomen en dat hebben we geweten! Een onthutsende en zeer on-fysische openingsceremonie, die op de vele aanwezigen een diepe indruk achterliet, gevolgd door een leuke openingsdag voor iedereen. Rudi Borkus probeert er woorden voor te vinden. Gelukkig was het Minnaertmeer op tijd gedicht, zodat er een bootje in kon varen en het slagwerkgroepje de lieslaarzen niet voor niets had aangetrokken. Verschillende gebruikers geven in deze Fylakra hun gevoelens en ervaringen prijs over de bruikbaarheid van het nieuwe gebouw. Hulde aan de vele musici en organisatoren van de lunchconcerten. Zij hebben veel tijd en energie daaraan besteed, en wij waarderen dat zeer. We hebben er in grote getale van genoten.

Er zijn nogal wat mensen, die de faculteit verlaten, hetzij vanwege pensionering of omdat zij ander werk hebben gekozen. Daarvoor aandacht, waarbij van de oudgedienden met name Teus Vos en Wim Rakké van IGF en Willie Linskens en Marie Louise de Jong van Moleculaire Biofysica hier worden genoemd. We zullen hen missen. Er zijn ook vele nieuwkomers. Die lijst is te groot om hier op te sommen: kijkt u daartoe maar in de inhoudsopgave.

Aandacht ook voor de aankondiging van de formele doopplechtigheid van het Caroline Bleeker gebouw. Die zal op 23 april a.s. plaatsvinden. Een voorbereidingscomité is al koortsachtig bezig de facultaire leiding te souffleren.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Gijs van Ginkel
hoofdredacteur

Carina van der Veen brengt atmosferische chemie naar het aardoppervlak

Op 1 februari is bij het IMAU een chemisch analiste begonnen: Carina van der Veen. Daarmee is een nieuwe weg ingeslagen op het IMAU.

Carina zal letterlijk vorm gaan geven aan het chemisch labje op de zesde etage waar analyses verricht gaan worden voor de atmosferisch chemici en de ijs en klimaatgroep van het IMAU. Na gewerkt te hebben in Cambridge en Berlijn te midden van de medici, nu een plek te midden van chemici, fysici en ander volk. Maar aangezien haar vriend ook een fysicus is zal ze wel weten waar ze aan begint...

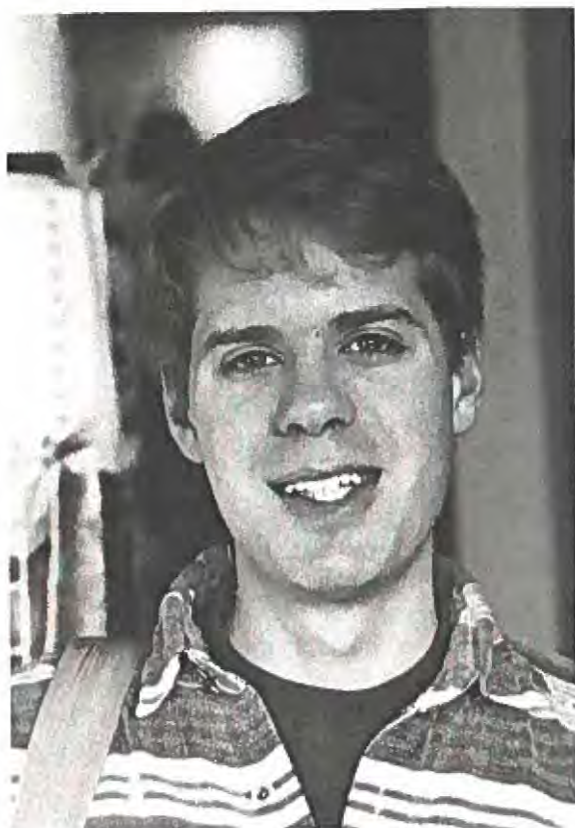
Haar eerste doel is het operationeel krijgen van de gaschromatograaf, hetgeen vooralsnog in Wageningen plaatsvindt. Als het

laboratorium op de zesde verdieping is ingericht zal ze daar met haar apparatuur dan ook definitief haar plaats hebben gevonden, hopen wij. De voortvarendheid waarmee zij aan de slag is gegaan en de aanloopperikelen te lijf gaat doet vermoeden dat spoedig de eerste metingen verwacht kunnen worden. Wij hebben er vertrouwen in!

Roderik van de Wal en Bert Scheeren

Jasper Annyas bespioneert moleculen

Per 1 maart 1998 is Jasper Annyas begonnen als nieuwe OIO bij de sectie Moleculaire Biofysica van het Debye Instituut. Hij gaat zich in het kader van het Pionier project van Hans Gerritsen bezighouden met "ultra fast single molecule imaging" oftewel het supersnel afbeelden van één enkel molecuul tijdens een biologisch proces als bijv. signaaltransductie. Hiervoor is een "snelle microscoop" gebouwd, waarmee één enkel molecuul kan worden gevolgd. Jasper komt uit Wageningen, waar hij Moleculaire Wetenschappen studeerde.

Aangezien het fysisch onderzoek aan biologische systemen belangrijker wordt (tijdens de Debye Winterschool, die van 9 -12 maart jl. plaatsvond, waren bijvoorbeeld vier deelnemers uit Wageningen) zijn we blij dat we hem voor dit onderzoek hebben kunnen strikken. Ondanks de enorme vraag naar moleculaire wetenschappers vanuit het bedrijfsleven en de semi-overheid wil Jasper graag een promotie onderzoek doen. Dit ook met het oog op een wetenschappelijke carrière.

Buiten het werk houdt Jasper zich graag bezig met computers, squashen, surfen en met zijn vriendin (niet noodzakelijkerwijs in die volgorde).

Per april gaat hij naar Gouda verhuizen om de reistijd naar Utrecht te verkorten. Jasper is te vinden in kamer 468 van het BBL temidden van de andere O- en AIO's van Moleculaire Biofysica. Wij wensen Jasper veel succes en plezier toe voor de komende vier jaar.

Kees de Grauw

Geslaagd

Propaedeuse Natuurkunde:

J.C. de Bock, R.N.C. van der Fange, M. el Kaddouri, J.B. Moortgat.

Propaedeuse Meteorologie en Fysische Oceanografie:

E. Tuenter, L. de Steur, A.K. van Veldhoven.

Propaedeuse Sterrenkunde:

A. van Oosten.

Doctoraal Natuurkunde:

A.C.W. Biebericher, M.B.A. Engelbarts, P.I.N. Hanekamp, A.J. Wintermans, M.F.H. Klaassen, E.C. van der Pijll (cum laude).

Doctoraal Sterrenkunde:

E.J. Bartelds. R.H.J. Westermann. T. Dutilh. J.P. Swaanenvelt.

Michiel van den Broeke kiest een ijs-ige loopbaan bij het IMAU

Op 1 januari 1998 arriveerde een strak geknipte jongeman, genaamd Michiel van den Broeke, uit Noorwegen om de staf van het IMAU te versterken. Zoals de naam al doet vermoeden gaat het hier om iemand van Nederlandse afkomst, sterker nog, om iemand die zijn wetenschappelijke scholing aan de Universiteit Utrecht ontving.

Michiel (1968) studeerde meteorologie bij de vakgroep MFO, en behaalde eind 1991 het doctoraalexamen. Op dat moment had hij al twee glaciologische expedities naar Groenland achter de rug. Een mooiere start kan een student zich niet wensen, lijkt me. Het promotie-onderzoek dat hierop volgde was dan ook een logisch vervolg. Michiel nam nog deel aan meteorologisch onderzoek in Antarctica ('92/'93) en op de Pasterzenkees (Oostenrijk, '94). Al met al was er genoeg materiaal voor het schrijven van een proefschrift (cum laude), dat inmiddels alom bekendheid geniet.

De afgelopen jaren werkte Michiel bij het Norsk Polarinstitut. Als "Noor" organiseerde hij een Noorse expeditie naar Dronning Maud Land, Antarctica (aan deze reis namen overigens ook de heren Conrads en Schorno deel). Polaire meteorologie met de nadruk op Antarctica luidt nu de opdracht. Dit zal best te doen zijn. De mogelijkheden voor het uitvoeren van Antarctisch onderzoek zijn de komende jaren goed. Het Nederlands Antarctisch Programma mag blij zijn met de komst van Michiel, en met het feit dat het IMAU een staffunctie aan dit onderwerp "spendeert". Zo wordt een steen bijgedragen aan de broodnodige verankering van het nederlandse Antarctisch onderzoek.

Hobby's: hij heeft het er met mij nooit over maar zal ze ongetwijfeld hebben. In ieder geval weet ik dat Michiel oude boeken over poolonderzoek verzamelt, en ook tref ik hem wel eens aan in concertzalen.

Hans Oerlemans

Prof. Isaac Goldhirsch: Kramershoogleraar

Ingaande maart 1998 is prof. Goldhirsch benoemd tot bijzonder hoogleraar theoretische fysica op de Kramers wisselleerstoel van de faculteit. Prof. Goldhirsch is geboren in Roemenië, maar studeerde en werkte in Israël. Zijn proefschrift trok dermate de aandacht, dat hij er de John F. Kennedy prijs voor kreeg. Prof. Goldhirsch is hoogleraar aan de Universiteit van Tel Aviv. Hij zal tot 15 juni a.s. bij de faculteit werken. U kunt hem vinden op de vierde verdieping van het Buys Ballot Laboratorium aan de noordzijde van het gebouw, die uitkijkt op het toekomstig Princetonpark.

Gijs van Ginkel

23 april a.s.: Doop van het Caroline Bleeker gebouw

In voorgaande Fylakra's is al melding gemaakt van het voornemen om de werkplaats, de thuisbasis van de 17nstrumentele Groep Fysica, de naam CAROLINE BLEEKER GEBOUW te geven. Aan de formaliteiten voor deze naamgeving is inmiddels voldaan, zodat alles klaar is voor de doopplechtigheid. Die zal plaatsvinden met het daarbij passende ceremonieel. Eén en ander wordt voorbereid door een groepje mannen bestaande uit Ad van Gameren, Gijs van Ginkel en Jaap Verkerk. Een speciale IGF brochure/folder is ontworpen, waarin o.a. het leven en werk van Caroline Bleeker in historisch perspectief en in relatie met het werk van de IGF wordt belicht. Een schilderess is aangezocht om een mooi schilderij te maken van dr. Bleeker en er is een BLEEKER tentoonstelling in voorbereiding, waarin Caroline Bleeker, haar fabriek en een aantal instrumenten, die daar werden gemaakt, zullen worden getoond. Als er facultaire medewerk(st)ers zijn, die nog BLEEKER instrumenten in de kast hebben staan, die voor deze tentoonstelling gebruikt kunnen worden, dan houdt het organisatie comité zich aanbevolen. Een persbericht is gemaakt, waarmee de universitaire, de regionale en de landelijke pers zal worden benaderd.

De universitaire emancipatiecommissie waardeert het initiatief om de naam van een fysische vrouw aan één van de universitaire gebouwen te verbinden zozeer, dat deze een herdruk heeft gemaakt van het "wetenschappelijke vrouwen"-themanummer van GEWINA 20 nummer 4, 1997. (GEWINA is het Tijdschrift voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Techniek). Het genoemde themanummer heeft als motto 'ZIJ IS TOCH WEL ZEER BEGAAFD', een zinsnede, die prof. Ornstein gebruikt ten aanzien van zijn promovenda Caroline Bleeker in een brief van 19 juni 1930 aan E. van Everdingen, buitengewoon hoogleraar in de meteorologie en hoofddirecteur van het KNMI.

De genodigden bij de doopplechtigheid krijgen dit themanummer cadeau. De doopplechtigheid zal plaatsvinden op donderdag 23 april a.s. Het programma moet nog worden goedgekeurd door de leiding van de faculteit, maar de voorbereidingsgroep heeft het volgende voor ogen:

Programma:

- 15.00 uur Ontvangst van genodigden en facultaire belangstellenden en welkomstwoorden/ inleiding door de leiding van de faculteit.
- 15.10 uur *"Dr. Caroline Emilie Bleeker, begaafd experimenteel en theoretisch fysicus. Pionierster op het gebied van de bouw van wetenschappelijke instrumenten".* Een kort overzicht van haar leven, haar werk en haar verdiensten door dr. G. van Ginkel.
- 15.30 uur Doopplechtigheid door mevr. dr. B.E. van Vucht Tijssen, lid van het College van Bestuur, of door iemand, die haar zal vervangen.
- 16.00 uur Bezichtiging van de BLEEKER expositie en receptie tussen de machines in de werkplaats van het Caroline Bleeker gebouw.

De lezing zal plaatsvinden in zaal 105A+B van het Buys Ballot Laboratorium. Dat is niet de meest aantrekkelijke zaal, maar rekening moest worden gehouden met relatief veel oudere (70+) werknemers van Nedoptifa onder de genodigden.

Gijs van Ginkel

Fotoverantwoording:

Voor de foto's in deze Fylakra, buiten diegene waarvan de maker wordt vermeld, heeft hoofdredacteur Gijs van Ginkel zorg gedragen

De week van het Princetonplein Muziekfestijn

Wie op maandag 2 maart het idee had even rustig te lunchen in de kantine van ons nieuwe Minnaert gebouw, kwam bedrogen uit. Op deze dag was namelijk het begin van het vierde Princetonplein Muziekfestijn en muziek klaterde door de kantine. De hele week werden de pauzes opgeluisterd door muziek in diverse stijlen, zo passeerden zowel pop, klassiek, jazz als blues de revue.

Van links naar rechts: Marijke Haverkorn, Rob Rutten, Klaas van der Borg en Petra de Jongh: het Kelderkwartet

Op vrijdagmiddag tijdens het open huis van het Minnaertgebouw speelde een selectie van de ensembles nogmaals. De middag begon klassiek, en maakte via jazz uiteindelijk de overstap naar pop. Als eerste speelde het Kelderkwartet een stuk van Mozart. Het Trio JAS, dat op dinsdag last-minute de piano door cello had moeten vervangen, voerde ook vrijdag een stuk van Bach op deze manier uit.

Vervolgens trad het duo AA aan met een duet van Beethoven. Hierna was de beurt aan de Converseerders, die "Conversations" van Bennet speelden. Opvallend was het optreden van Paul Hessel: hij maakte een improvisatie op 'Sol Iustitiae Illustrat Nos'. Vervolgens trad het Michiel

Het trio JAS (Joan Penninkhof, Silvia Harmsen en Arjen Vredenberg), met Anke Brockhoff op de eerste rang als paginaverwisselaar

De 'Noord-West Noord-Best' band

Duo aan, wat echter voor de gelegenheid tot Michiel Mono was verworven. De kantine veranderde hiermee in een jazz-podium. Het muziekuur eindigde met de band Noord-West Noord-Best, die drie rocknummers speelden. Hierbij kon het publiek de stem vast warmzingen voor het cabaret wat op het vierde Princetonplein Muziekfestijn volgde.

Dankzij de organisatie van Arjen Vredenberg, de inzet van de muzikanten en het enthousiaste publiek, kreeg de Minnaertmaand maart ook muzikaal kleur.

Paul Doorschot
Anke Brockhoff

GALA

Ter gelegenheid van de opening van het Minnaertgebouw wordt op 9 april een gala georganiseerd. Thema van dit gala is CHALOS, een mengeling van gala en ga-los en alle andere dingen die U kunt bedenken. Op deze feestelijke avond en nacht in het splinternieuwe Minnaertgebouw zullen medewerkers van de faculteiten Natuur & Sterrenkunde, Aardwetenschappen en Wiskunde & Informatica tezamen met studenten zich hullen in stijlvolle kledij. Onder het genot van een drankje kan er worden geluisterd naar drie bands met uiteenlopende muziekstijlen (close-harmony, blues en popmuziek), een DJ zal tussentijds voor muzikale opluistering zorgen.

Een casino gunt U de mogelijkheid Uw speeltactieken met kaarten en roulette ten toon te spreiden. Tenslotte zal een fotograaf aanwezig zijn om U en Uw partner te vereeuwigen.

De kaarten van 25,- zullen vanaf de laatste week van maart verkrijgbaar zijn bij de galacommissie van A-Eskwadraat, daar kunt U ook terecht voor alle overige informatie (email: asgala@fys.ruu.nl).

Tot 9 april!

Julius Spit,
Galacommissie A-Eskwadraat.

Bernd Stannowski

nieuwe promovendus bij Grenslaagfysica

The 'Physics of Devices' programme of the Interface Physics section of our faculty keeps growing; on March 1 a new Ph.D.-student has started his research, Bernd Stannowski. Bernd grew up in Germany and graduated from Aachen University, where he studied physics. His master's thesis was about computer modeling of transient photocurrents in p+-i-n+ type solar cells. In Utrecht he will work in an STW project on the electrical characterization of thin-film transistors made of amorphous or polycrystalline silicon. He will focus on the stability of these MIS-devices in relation to the silicon structure and hydrogen bonding chemistry, and will try to develop a model that describes the dependence of the threshold voltage shift on the structural properties of these devices.

Bernd is a very social person. He is a member of the Association Southern Africa, and has helped building a solar-thermal bakery in Namibia. He has also already experienced the Debye Winterschool, so he already knows all Ph.D.-students. Also, he already managed to find a place to live in Utrecht, so you might see him in Utrecht's nightlife.

If you are looking for him, Bernd's office is Ornstein Laboratory 053B, phone 2964. if he's not there, try the TFT measurement setup in OL018!

Bernd, good luck with your research and have fun in Utrecht!

Hans Meiling.

Vaarwel universiteit, vaarwel Utrecht

Dat was het motto van de dag op 27 februari jl., toen Moleculaire Biofysica afscheid nam van twee steunpilaren, de analisten Willie Linskens en Marie Louise de Jong-Verheijden.

Marie Louise kwam kersvers na haar HBO opleiding "biochemisch analist" in 1978 in dienst van Moleculaire Biofysica. Zij trof een vakgroep-in-verandering, want er was net een nieuw hoogleraar: Yehudi Levine en de fusie met Radiobiofysica (Reinier Braams, Gerard Casteleijn, Henk Nauta) was aanstaande. Bovendien was de koers van het onderzoek verlegd van de fotosynthese naar de relatie tussen structuur en functie van membranen.

*Door een door grote drukte ontstane
communicatiestoornis tussen hoofd- en eindredacteur
moet U deze foto tegoed houden tot de volgende
nummer van Fylakra.*

De eindredacteur

Marie Louise de Jong en Willie Linskens (rechts)

het één en ander gebeurd buiten de werkuren: de liefde had keihard toegeslagen en zij trouwde met Jurriën de Jong. Dat bleef niet zonder gevolgen: Moleculaire Biofysica nam initiatieven om vervanging aan te trekken in het kader van zwangerschaps- en ouderschapsverlof. In dat kader kwam Willie Linskens op de proppen. Ook zij was een jonge moeder en het draaide erop uit, dat de 100% baan van Marie Louise de afgelopen zeven jaar door beiden samen werd vervuld. En zij deden dat voortreffelijk.

Niet alleen had Moleculaire Biofysica hiermee twee goede vakvrouwen in dienst, ook het "flankerende vakgroepswork", d.w.z. actief bijdragen aan het sociale vakgroepsnetwerk, ging hen prima af. Het fotoarchief van Moleculaire Biofysica bevat dan ook vele beelden van cabaretopvoeringen bij promoties, waar de beide dames een prominente rol vervulden, plaatjes van vakgroepszeiltochten, fietstochten, etentjes, Sint Nicolaas vieringen e.d., die laten zien dat mede door hun inbreng Moleculaire Biofysica een gezellige en inspirerende vakgroep was. Het trof dan ook hard, toen zij beiden besloten de universiteit c.q. Moleculaire Biofysica te verlaten.

Willie vond de combinatie: heen en weer reizen Nijmegen-Utrecht en drie kleine kinderen teveel worden. Bovendien werd er hard aan haar getrokken om te gaan werken als verkoopleider in een familiebedrijf, waar badkamerinrichtingen worden verkocht. Na een proefperiode besloot Willie dat te gaan doen.

Marie Louise zat in een soortgelijke situatie: twee jonge kinderen, echtgenoot met een eigen bedrijf aan huis, dat steeds meer werkdruk opleverde en heen en weer reizen van Amstelveen naar Utrecht. Het bedrijf van echtgenoot Jurriën, "De Jong Communications", schreeuwde om extra handen voor het vele werk, zodat Marie Louise besloot om als "managing-director" bij haar echtgenoot te gaan werken. Kortom: Moleculaire Biofysica raakte op 27 februari jl. twee gezichts- en sfeerbepalende vakvrouwen kwijt en dat kan niet zomaar voorbijgaan. Zij werden daarom op het volgende feestprogramma getrakteerd:

27 FEBRUARI 1998

THEMADAG

vaarwel

Universiteit

vaarwel

Utrecht

VOOR

Marie Louise De Jong-Verheijden

en

Willie Linskens

- 09.30 uur: Spiritueel opladen: ontvangst met bloemen, koffie en gebak in kamer 475 van het BBL
- 10.30 uur: Spieronderzoek met behulp van een biofysische badminton competitie in het universitaire sportcomplex in De Uithof.
- 12.30 uur: Praktische Biologie via een georganiseerde rondleiding door de Botanische tuin van de Universiteit.
- 14.00 uur: Experimentele eiwit- en koolhydraat-chemie via het verorberen van poffertjes in theehuis Rhijnduyn
- 15.30 uur: Wetenschap in actie: bezoek aan de tentoonstelling "Geleerd in Utrecht" in het nieuwe Utrechts Universiteitsmuseum aan de Lange Nieuwstraat.
- 18.00 uur: Natte chemie, we drinken een borrel bijvoorbeeld in de Winkel van Sinkel of daar waar betere bruine buffers zijn.
- 19.00 uur: De studie van recepten ter bevordering van in vivo membraanvloeibaarheid in café-restaurant Lofen, Domplein 17 te Utrecht. Als gasten vanwege hun band met Biofysica in het verleden zijn op

verzoek van de dames, naast hun eigen levensgezellen, uitgenodigd: Marnix van Gorp, Wim Verwer, Ernst van Faassen, Dick van der Sijs, Hans Lambers en Willemke Terpstra.

Dat feestprogramma verliep in een zeer geanimeerde sfeer. Zowel de vakgroep als de beide vrouwen kijken er met veel genoegen op terug. Moleculaire Biofysica wenst Marie Louise en Willie een heel goede en succesvolle toekomst.

Gijs van Ginkel

La these de Xiaogang Han, of een bijzondere Utrechtenaar aan de Polytechnique

Half december bracht ik een werkbezoek aan Parijs. Op het programma stond o.a. de aangename taak van oppositie bij de promotie van Xiaogang Han. Afkomstig uit Beijing, kwam hij vijf jaar geleden bij mij binnenstappen voor een afstudeeronderzoek met gepulsde ESR spectroscopie. Na een prettige samenwerking was ik erg van zijn capaciteiten als onderzoeker overtuigd. Xiaogang vertrok vervolgens met een warme aanbeveling naar de Parijse Ecole Polytechnique voor een promotieonderzoek bij de groep van Prof. Gueron, die wijde faam geniet voor structuurbepaling van eiwitten met behulp van NMR spectroscopie. We hadden altijd over het onderzoek als ook persoonlijke dingen contact gehouden, en ik had de rijping van het Franse proefschrift met veel interesse gevolgd.

De Polytechnique is niet zomaar een instelling met promotierecht, maar een hogeschool voor militaire ingenieurs, en gaat terug op een initiatief van Napoleon. De tradities zijn navenant: Tout pour la Gloire. De Polytechniciens hebben het privilege op de 14e juli de spits der parade te vormen, en vormen later het keurkorps der technische managers hoog in de Franse industrie. De entree tot de school is strikt gelimiteerd met een zeer zware selectie zodat de studie zelf nauwelijks uitvallers kent. Ook de details bepalen het beeld: Veel studenten in uniform, de aula niet gedecoreerd met bustes van Voltaire, Descartes of Laplace, maar met

vaandels die hun gebruikssporen van Campo Formio tot Waterloo tonen. Het kon dus niet anders dan dat de promotie zelf heel anders is dan we in Utrecht kennen.

De kandidaat start met een 45 minuten voordracht voor de examencommissie, die vervolgens pittig nog een uur opponeert. Opponeren in het Frans is een bijzondere ervaring, kan ik U verzekeren. Xiaogang heeft op 17 december deze procedure glansrijk (en 'met genoeg') doorstaan en daarmee de weg vrijgemaakt voor een postdoc positie in Houston. Deze had hij, efficiënt als altijd, tijdig uit een groepje aanbiedingen uitgekozen. Een spijtig detail was de afwezigheid van Xiaogangs familie i.v.m. de grote reisafstand, waarvoor de hartelijke felicitaties vanuit Utrecht wellicht enige compensatie hebben geboden. Aan het aansluitende alcoholische deel van de promotiedag heeft ondergetekende slechts een zeer schimmige en onvolledige herinnering overgehouden.

Ernst van Faassen,
Grenslaagfysica, Debye Instituut.

Ernst van Faassen (links) en Xiaogang Han (uiterst rechts)

Jenny Andriesse: Boss van het BOZ

Het is geen grapje, maar per 1 april a.s. zal Jenny Andriese Mimi Zeegers opvolgen als "boss van het BOZ", oftewel zij zal het hoofd worden van het Bureau Onderwijs Zaken van de faculteit.

Bijna 21 jaar was Jenny in dienst van de faculteit en haar werktijd is ten nauwste verweven met de Natuurkunde didactiek. Zij had dan ook een stevige psychische drempel te nemen voordat zij eind 1997 besloot te solliciteren naar de vacature, die zou ontstaan na het vertrek van Mimi Zeegers.

Nadenken en veel praten daarover overtuigden Jenny om toch te laten weten, dat zij in was voor deze job. Toen was het snel gepiept.

We zullen haar dan ook binnenkort frequent kunnen zien in de aquariumkamer naast het Minnaertmeer.

Jenny: veel succes en plezier met deze nieuwe baan.

Gijs van Ginkel

Professor Henk Lekkerkerker directeur van het Debye Instituut

Het Debye Instituut is samengesteld uit onderzoekssecties uit de faculteiten Scheikunde en Natuur- en Sterrenkunde. Tot 1997 was prof. Werner van der Weg wetenschappelijk directeur van het instituut. Afspraak is, dat een fysicus wordt opgevolgd door een chemicus en viceversa. Dat is nu dan ook het geval, want met ingang van 1 januari 1998 is prof. Henk Lekkerkerker aangetreden als wetenschappelijk directeur van het Debye Instituut.

Prof. Lekkerkerker (geb. 22-07-1946) werd op 1 juli 1985 benoemd tot hoogleraar in de Fysische Scheikunde bij de vakgroep Fysische en Colloïd chemie. Voor wie dat niet weet: dit Utrechtse onderzoek heeft nationaal en internationaal een zeer grote vermaardheid gekregen o.a. onder leiding van de hoogleraren prof. Overbeek en Vrij in het Van 't Hof Laboratorium aan de Catharijnesingel, en nu onder leiding van Lekkerkerker in het Kruytgebouw.

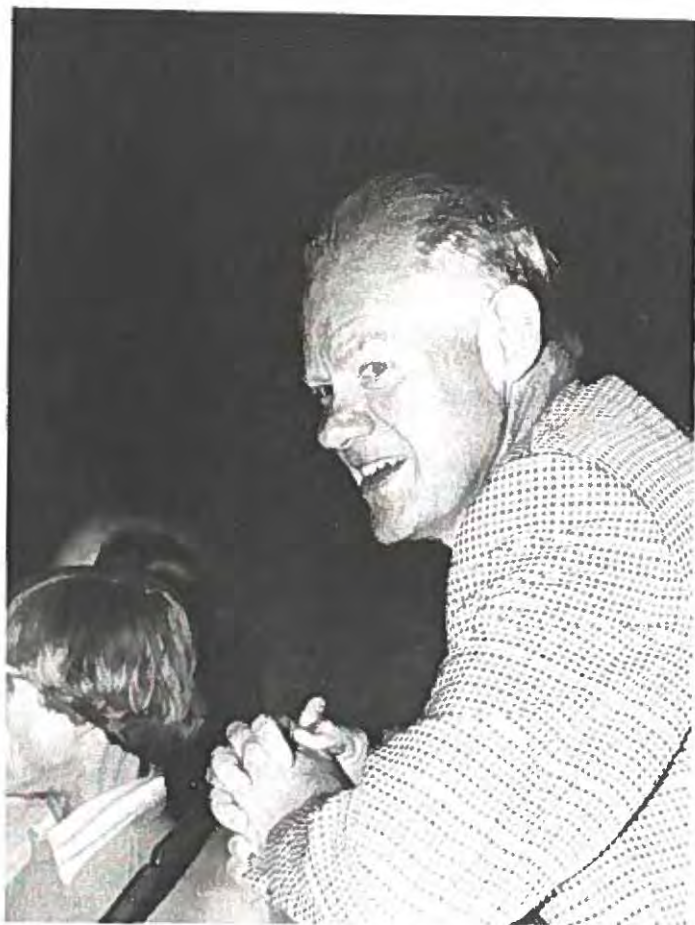
Voor meerdere fysici in onze faculteit is Lekkerkerker een goede bekende met name voor de statistisch fysici. Hij is een aantal jaren bestuurslid van het Debye Instituut geweest en kent dus het klappen van de institutionele bestuurszweep. Lekkerkerker is sinds 1 januari 1998 lid van de Raad van Bestuur van de FOM en heeft ook via die weg de nodige interacties met de facultaire fysici.

De nieuwe directeur is meteen de eerste week van januari in volle vaart begonnen aan een aantal klussen, die op aanpak lagen te wachten. Een bijeenkomst met het demissionaire instituutsbestuur heeft plaatsgehad, waarbij lopende zaken en toekomstig onderzoeksbeleid de revue passeerden. In de nieuwe bestuursstructuur is het instituutsbestuur niet meer aanwezig.

Prof. Lekkerkerker wil gaan werken met een dagelijks bestuur bestaande uit de wetenschappelijk directeur, de managing-director (Gijs van Ginkel) en een bestuurslid afkomstig uit de faculteit Natuurkunde (nog niet bekend). Voorts is hij voornemens tweemaal per jaar een overleg te organiseren met de werkgroepvoerders uit het instituut. Dit gremium zal fungeren als een interne

instituutsadviesraad. Hoewel hij geen personeelslid is van onze faculteit is zijn interactie daarmee zo intensief, dat wij het goed achtten om hem via Fylakra bij u te introduceren.

Gijs van Ginkel

Prof. Dr. Henk Lekkerkerker

Teus Vos gaat van zijn rust genieten

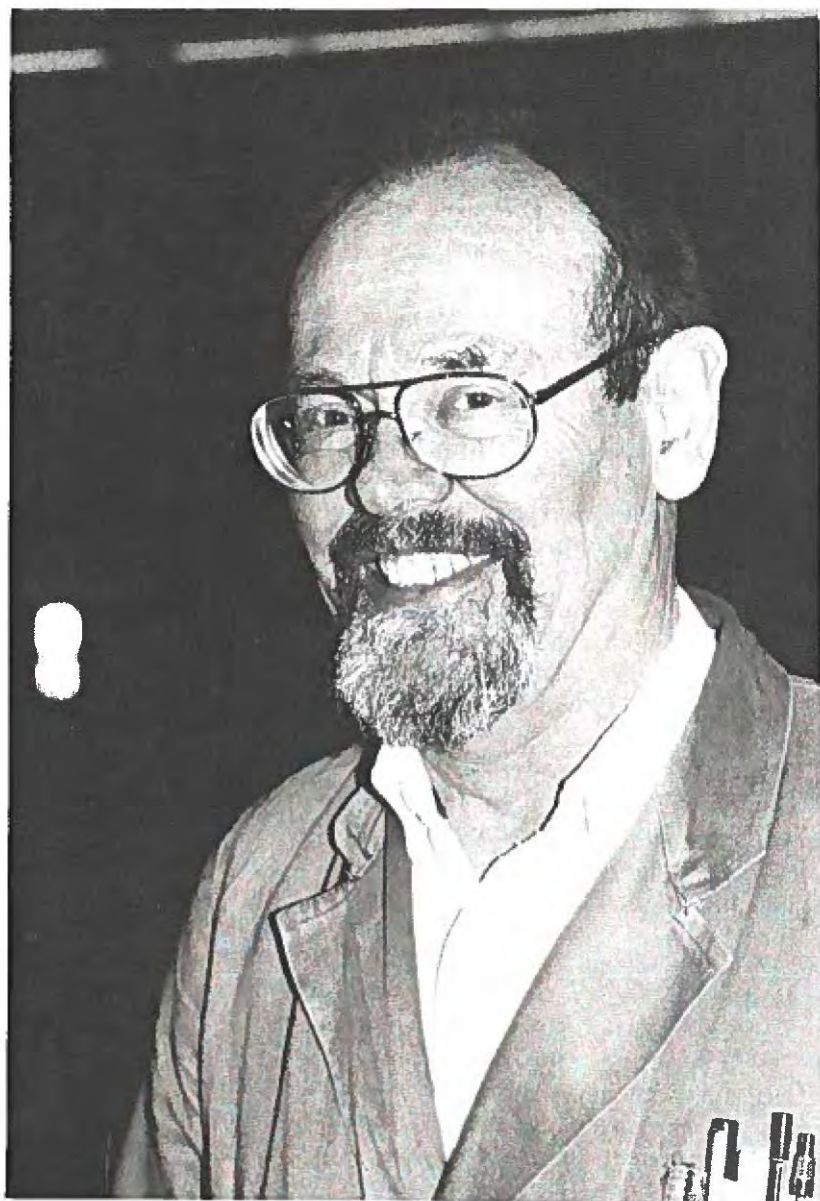
Op 1 maart 1998 zal Teus Vos de faculteit verlaten in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Gerard van der Mark sprak met hem en geeft daarvan het volgende verslag.

Na 29 jaar werkzaam te zijn geweest binnen de Instrumentele Groep Fysica zet Teus Vos er een punt achter. Hij kwam in 1969 binnen als instrumentmaker. Daarvoor had hij er al een aantal jaren opzitten bij de firma Bleeker (de Nederlandse Optiek en Instrumentenfabriek Dr. C.E. Bleeker) in Zeist.

Als je denkt dat zo'n overgang van de ene instrumentmakerij naar de andere gladjes verloopt, dan heb je het mis. Het systeem van werken bij de IGF was duidelijk anders als bij de firma Bleeker. Van het maken van instrumenten in kleine series kwam hij terecht in een cultuur van het maken van prototypes die ook nog gelijk moesten functioneren.

Veel vakgroepen hebben nu nog apparatuur staan waaraan Teus zijn steentje heeft bijgedragen. Uit zijn hoofd somt hij een aantal opstellingen op. De snelheidselektor, waarvoor de freesbank verplaatst moest worden naar de temperatuur gestabiliseerde ruimte, de Cees opstelling, de BSA opstelling. De laatste was echt een heel leuke klus, omdat de fabricage en nazorg intensief contact opleverden met de opdrachtgever. Goede herinneringen heeft Teus ook aan de samenwerking met Frans Wollenberg bij de metingen aan de cryostaat. Bij de terugblik roert Teus de verbeteringen en vernieuwingen aan van het machinepark: een logische ontwikkeling waaraan een werkplaats moet mee doen. Een duidelijk voorbeeld daarvan is het contourbewerken. Van recht en rond bewerken is de werkplaats langzaam toegegroeid naar het maken van contouren met allerlei vormen en vaak ook nog in drie dimensies.

Ook de positie van Teus in de werkplaats heeft een ontwikkeling doorlopen. Binnengekomen als instrumentmaker, groeide hij door naar all round instrumentmaker die totale opdrachten uitvoerde. Na het afscheid van Nelemaat (chef van de werkplaats) heeft hij die een tijd lang vervangen. De laatste jaren oefende hij de functie uit van

ontwikkeltechnicus. Teus kijkt toch wel met tevredenheid terug op zijn loopbaan.

Met belangstelling heeft hij ook de veranderingen in het sociale vlak gevolgd, nou ja, niet alleen gevolgd, maar ook heeft hij daaraan nog een tijd actief aan meegewerkt. Zo heeft Teus in een van de eerste Dienstraden zitting gehad. In dat verband noemt hij de naam van Wubbe Hiskes. Met waardering herinnert hij zich hoe intensief deze zich heeft ingezet voor inspraak en medezeggenschap binnen de werkplaats. Teus herinnert zich in dat verband een uitspraak van de toenmalige leiding van de werkplaats: "de koek is op". Nu, jaren later, constateert Teus, dat verdere opleiding en ervaring ervoor gezorgd hebben, dat de koek nog een plakje had en dat er voor menigeen nog een extra rangetje heeft ingezeten.

In het verdere gesprek brengt Teus naar voren, dat hij het toch wel jammer vindt dat sommige positieve dingen verloren zijn gegaan. Hij bedoelt hier onder ander mee de CTR (Commissie Technische Referaten). Het uitwisselen van ervaring binnen de werkplaatsen van de Universiteit en een kijkje nemen in de keuken van het bedrijfsleven had een goede uitstraling. Ook vindt hij het jammer, dat het contact met de gepensioneerden verder verloren is gegaan.

"Wat ga je doen na je pensionering"?

Teus: ik heb geen directe plannen in de zin dat ik gepland heb om meteen iets te doen. Ik ga mijn tijd invullen met wat fotografie, Frans leren, zwemmen en verder wat vakanties. Mijn vrouw en ik willen graag een keer een trektocht maken langs de Franse westkust, rustig van plaats naar plaats. Mijn wijnvoorraad aanvullen.... Ik denk niet dat ik mij zal vervelen.

Wij wensen Teus en zijn vrouw een gezonde en prettige tijd toe.

Gerard van der Mark

Impressies uit het Minnaertgebouw

Dit is het 1^e deel in een serie van 4 verhalen in deze Fylakra over de eerste indrukken van de bewoners van het Minnaertgebouw; medewerkers van de kantine, het Julius Instituut, de Fysische Informatica en het BOZ (het Theoretisch Instituut is bij het uitkomen van deze Fylakra nog niet in het Minnaert gehuisvest). De enige mening gepeild die er echt toe doet, die van de bewoners. Gijs Bardelmeijer van het JI bijt de spits af.

Nu het Minnaertgebouw met enig feestgedruis in gebruik is gekomen vond de redactie van Fylakra het nodig een bewoner te vragen zijn eerste ervaringen met het gebouw op papier te zetten.

Die ervaringen zijn er al in ruime mate, want wij van het Julius Instituut maken al sinds begin december van het vorige jaar gebruik van het gebouw. Die begintijd viel niet mee. Er werd nog volop gewerkt en dat was goed te merken: de hele dag dreunden klopboren, waren doorgangen versperd en viel de elektriciteit uit. Om het gebouw binnen te komen moest men hopen zand en modder passeren. Het mag een wonder heten dat het eerstejaars practicum na slechts één week van inpakken, transporteren en opbouwen al weer zonder problemen draaide. Zelfs de netwerkaansluitingen werkten probleemloos.

De centrale hal (foto Evert Landré)

Inmiddels is het meeste bouwleed geleden en zijn we zover gewend dat we ons kunnen wagen aan een kritische beschouwing van de diverse ruimten. Om te beginnen de centrale hal, tevens het architectonische zwaartepunt van het gebouw. Daarover lopen de meningen flink uiteen. Er zijn bewoners die hem prachtig vinden. Anderen, onder wie ikzelf, zijn minder enthousiast: Op druilerige dagen is de hal een sombere, tochtige ruimte. De vrolijke rode bekleding van de sleutelgatscabines weegt niet op tegen de uitgestrekte grijze tegelvlakken en het vuilgele loodzware plafond. Het uitzicht vanuit de hal op de zogeheten Sterrenzaal stemt ook al niet tot vreugde. Ik heb overigens vernomen dat onlangs een gerespecteerd oud-medewerker van onze faculteit in de vijver gevallen is.

Een bezwaar waar iedereen mee instemt, is het ontbreken van doorlopende gangen op de begane grond, waar zich de practicumzalen bevinden. Een wandeling naar een andere zaal betekent in veel gevallen een forse trap omhoog naar de hal en een dito trap omlaag. Gelukkig kunnen de practicummedewerkers zich een doorgang verschaffen via de magazijnen, maar dan is wel een sleutel nodig.

Een grote practicumzaal (foto Evert Landré)

Eén sleutel wel te verstaan, die op alle deuren van de benedenverdieping past en dat is helemaal niet vanzelfsprekend, want eerst waren alle sloten verschillend. Wel moet de medewerker die van de verst gelegen zaal naar de werkplaats wil, twaalf deuren passeren waarvan vier met gebruikmaking van de sleutel. Voorts wil ik nog gewag maken van onze vergaderzaal, een ruimte zonder ramen die geheel met harde materialen is bekleed. Een ideale vergaderplaats want het is onmogelijk iets te verstaan wanneer meer dan één persoon tegelijk aan het woord is. Dat over-acoustische geldt voor meer ruimten in het Gebouw zoals de kantine en de trappenhuizen.

Genoeg nu over de bezwaren. Er zijn ook veel aangename aspecten te melden, vooral over de belangrijkste ruimten: die voor ons dagelijkse werk. Zo zijn daar de zitkamers. Een enorme vooruitgang na Trans 1. Ramen die voor frisse lucht gewoon open kunnen, maar niet moeten omdat er ook regelbare ventilatieroosters zijn. Gloednieuw meubilair. Het oude bureau waarachter ik de hele 34 jaren in Trans 1 doorbracht, kon afgedankt worden. Soeverein uitzicht op de Ponskaart aan de overkant en de bedrijvigheid in de Uithof, wel wat anders dan de morsige containers en de stinkende busjes van FBU.

De practicumzalen. Eindelijk voldoende stopcontacten en feilloos werkende netwerkkabels. Wanneer eenmaal onze nieuwe computers binnen zijn en alles op Windows95 draait, ontstaat een welhaast ideale werksituatie. Alleen de zomer eens afwachten met het oog op de temperaturen en het gekke gedrag van de automatische zonwering.

De kantine. De laatste maanden in Trans 1 moesten we het zonder doen, daarna kregen we te maken met lange wachttijden in de oude BBL kantine. En nu: hoe groot de drukte ook is, je hoeft nooit lang aan de kassa te staan. Wat je nodig hebt is er of wordt ijlings aangevoerd.

Wanneer ik nu som van de voor- en nadelen opmaak, kom ik tot de slotsom dat het Minnaertgebouw, na nog wat meer wennen aan de ongemakken, uiteindelijk toch wel een goede verblijfplaats zal worden.

Gijs Bardelmeijer

Leuke reactie op artikel in alumninummer Fylakra

Op 26 februari jl. kreeg Ada Molkenboer via Email onderstaande reactie naar aanleiding van het Fylakra-alumni nummer, dat in januari jl. was verzonden. Het leek ons leuk deze af te drukken. Hieronder volgt de brief.

Geachte Mevrouw Molkenboer,

Mijn vrouw krijgt tegenwoordig het Utrechtse Alumni blad toegestuurd, en ik trof daarin het artikel over het nieuwe gebouw van de Faculteit Natuur- en Sterrenkunde, en ook de vermelding dat er een R.J. van de Graaff laboratorium is.

Het is een bijzonder idee dat ik af en toe met de zoon van Robert Jemison van de Graaff per email in verbinding sta. Ik werkte aan een promotie in bodemkunde op Cornell University (1963-68) toen iemand mij attent maakte op de fysicus bij het MIT in Boston die de zelfde achternaam had als ik. Ik zocht hem op in Who is Who en zag dat hij in Alabama was geboren. Ik was lang van plan om hem aan te schrijven, maar wachtte net te lang. Ineens zag ik zijn obituary in de New York Times.

Ongeveer tien jaar geleden werd mijn moeder, die in Den Haag woont, benaderd door ene Peter van de Graaff, ook uit Den Haag, die bezig was met het samenstellen van een genealogie.

Ik zocht hem op toen ikzelf op bezoek was in Nederland en zag dat hij gegevens had dat ene Sebastiaan van de Graaff die in India geboren was (vader bij de OIC) in 1800 naar Amerika was vertrokken, en daar het volgende jaar met ene Jane Steele in het huwelijk trad. Er zou een zoon zijn geboren. Maar Peter had geen verdere gegevens.

Omdat ik via Amerika naar Australië terug reisde beloofde ik dat ik in Amerika zou zoeken naar de naam van de Graaff. Ik vond in Houston een oliegeoloog met die naam, en toen ik hem belde vertelde hij me dat zijn broer die tandarts was in Chicago wist van een longarts, William Boyden van de Graaff, die geen relatie was van hun familie. Ik schreef een brief met meerdere gegevens over de van de Graaff familie, die ik inmiddels van Peter had gekregen. Die vond zijn weg naar William Boyden, en ineens had ik een brief van een nicht van hem, Patricia van de Graaff, met de aanhef "Dear cousin".

Patricia had de Amerikaanse tak uitgezocht en was tenslotte ook in Holland beland, bij de voorouders van dezelfde Sebastiaan. In Amerika hadden de van de Graaff'en zich nogal ingespannen voor het zuiden tijdens de burgeroorlog. Patricia heeft daar documentatie van. Twee jaar later was mijn dochter in Amerika en kwam door Boston, en heeft toen gezellig met Patricia gedineerd.

De van de Graaff / Messemaeckers van de Graaff genealogie is nu beschreven in een boekje dat jaarlijks wordt uitgegeven door het Nederlands Patriciaat, en er is niemand zoek, behalve ene G.H.J van de Graaff die zijn vrouw in Zuid Afrika heeft verlaten en bigamie heeft gepleegd, en nu waarschijnlijk onder een andere naam in Australië woont, ik denk in Queensland.

De eerstvolgende keer dat ik in Nederland ben zal ik eens langs het gebouw gaan wat naar Robert Jemison is genoemd. Ik zou wel eens wat meer willen weten over zijn werk en leven.

Met vriendelijke groeten,

Ir. Robert H.M. van de Graaff, PhD
80 Brucedale Crescent
Park Orchards (voorstad van Melbourne), Vic., 3114
Australia

NB. Foto van een vroege Van de Graaff generator, gedemonstreerd door Robert J. zelf.

Foto eigendom van MIT,

Opgehaald van website <http://www.mos.org/sln/toe/history.html>

Wil Verhoeven spreekt ons toe vanaf zijn sofa.

'n Leuk afscheidsfeestje, dat was het op 29 januari jl. De collega's van de afdeling Personeelszaken hadden samen met vele anderen van de faculteiten Natuur- & Sterrenkunde en Wiskunde & Informatica gezorgd voor een informele sfeer. In die sfeer was het goed om afscheid te kunnen nemen; het raakte me toch meer dan ik vooraf veronderstelde.

Ik heb hiermee een periode van 17 jaar bij de universiteit afgesloten. Daarin heb ik veel mensen mogen ontmoeten, met een aantal heb ik intensief mogen samenwerken. Ik heb in de afgelopen jaren veel mensen

in hun werk leren waarderen en respecteren. De organisatie is in de afgelopen jaren nogal veranderd. Zoals ik op 29 januari zei: het is erg belangrijk als mensen met elkaar in gesprek blijven.

Ik hoop dat ik daar de afgelopen jaren een stukje aan heb bijgedragen. Ik dank u hartelijk voor de goede wensen, cadeaus en attenties. Vooral uw warme belangstelling heeft me goed gedaan.

Wil Verhoeven.

Facultaire actie tegen 'serials crisis'?

Ten behoeve van het vormgeven aan de digitale bibliotheek en het stroomlijnen van de huidige overgangsfase stelt de bibliothecaris voor een facultair brede registratie van het gebruik van en de waardering voor de kernabonnementen door het voltallige wetenschappelijke personeel, inclusief AIO's/OIO's. Over dat onderzoek en de aanleiding hiertoe volgt hieronder een stuk van Guus Schippers

Onder de kop 'markt en macht' ging NRC's redactionele commentaar van 12 maart in op het Europese anti-trustbeleid naar aanleiding van het niet doorgaan van de fusie tussen Reed-Elsevier en Wolters-Kluwer. Daarbij gaat het om machtsposities (in het belang van de aandeelhouders), die het functioneren van de markt (competitie en consumentenbelang) belemmeren.

Bibliothecarissen bergen bovenstaand bericht op in het vakje 'serials crisis': de neerwaartse spiraal van stijgende abonnementsprijzen en annulering van abonnementen. Onze faculteit wordt al lang met deze 'serials crisis' geconfronteerd: denk maar aan de drastische inkrimping van de kernabonnementen in 1994, waarbij het budget van kf 400 met ruim kf 100 werd verminderd. Die bezuiniging van '94 heeft duidelijk gemaakt, dat een verdere inkrimping van het abonnementenbestand echt problemen gaat opleveren.

In de discussies over de serials crisis kwam en komt vaak een gevoel van onmacht naar voren vanwege de complexiteit van de informatiecycle en de onevenwichtige machtsverdeling tussen aanbod (uitgevers) en vraagzijde (onderzoekers/bibliotheken). Daarop zijn twee reacties mogelijk: passief en actief. Ik pleit voor een actieve opstelling, niet vanuit optimistische verwachtingen, maar vanuit de overtuiging dat de forumfunctie van het wetenschappelijke tijdschrift een essentiële bijdrage levert aan de wetenschapsontwikkeling.

Als voor actie gekozen wordt dan lijkt gezien complexiteit van en machtsconcentratie in deze sector alleen een grote diversiteit aan acties op zoveel mogelijk niveaus effect te kunnen sorteren. Daarbij kan, naast de bovengenoemde (supra)nationale aandacht voor antitrust zaken gedacht worden aan:

- Versterking van de vraagzijde niet alleen door coalitievorming, zoals recentelijk tussen Nederlandse en Duitse universiteitsbibliotheken t.a.v. 'Licensing principles', maar ook

door disciplinaire samenwerking op nationaal niveau, zoals in het Britse Elib-project.

- Stimuleren van en richting geven aan experimenten in de informatievoorziening in grote onderzoeksinstituten, als Los Alamos, en door societies, zoals de samenwerking tussen AIP en IOP t.a.v. hypercite linking.

- Scherper/onafhankelijker positie kiezen van de editorial board tegenover de uitgevers; vergelijk de opstelling van Astronomy & Astrophysics Abstracts tegenover Springer.

- Weigeren mee te betalen voor aanbiedingen die geen toegevoegde waarde hebben, zoals meerjaren contracten van Elsevier, waarin uitgevers zich (trachten te) beschermen tegen het beëindigen van abonnementen.

- Drastische inkrimping van het abonnementenbestand, in combinatie met het aanbieden van een document delivery service, zoals door Louisiana State University.

Een facultaire bijdrage aan deze acties kan bestaan uit een onderzoek, waarmee de afnemende prijs/prestatie verhouding van het gedrukte tijdschriftsysteem wordt aangetoond. Daarmee verwijs ik naar het onderstaande idee, dat al eerder in Fylakra ter sprake is gebracht:

Als gevolg van het toegenomen aantal publikaties en de afnemende omvang van de onderzoeksgroepen neemt het percentage gelezen publikaties en daarmee de prijs/prestatie verhouding van tijdschriften binnen de faculteit af. Het kost namelijk meer moeite die bijvoorbeeld vijftig relevante artikelen te selecteren in dat grotere geheel en ook de kosten per gelezen artikel nemen toe.

Ter illustratie twee eerder genoemde voorbeelden. Het aantal publikaties in Applied Physics Letters nam toe van 1798 (1991) naar 2291 (1994). De abonnementskosten stegen van f1373,- naar f2196,-. Uitgaande van vijftig relevante publikaties stegen de kosten dus van f27,- naar f44,- per gelezen artikel. Bij Nuclear Instruments & methods in physics research A en B stegen de abonnementskosten van f12.476,- (1991) naar f17.773,- (1994), terwijl het aantal publikaties gelijk bleef (2200).

Hoe omvangrijk deze kwaliteitsachteruitgang is, is moeilijk te kwantificeren: niet alleen omdat het jaarlijks gemiddeld gelezen aantal artikelen uit een tijdschrift niet eenvoudig te bepalen is (en ook in de tijd varieert), maar ook omdat het lezen van artikelen uiteen kan lopen

van het raadplegen van een abstract, figuur of tabel tot grondig bestuderen van het geheel inclusief het natrekken van referenties.

I.p.v. een moeilijk te realiseren en kostbare objectieve meting zou door een meer subjectieve en eenvoudiger benadering bovenstaande stelling beter onderbouwd kunnen worden. Het gaat daarbij om een facultair brede registratie van het gebruik van en de waardering voor de kernabonnementen door het voltallige wetenschappelijke personeel, inclusief AIO's/OIO's. Dit kan gebeuren door de verdeling van 100 punten per onderzoeker over de voor haar/hem persoonlijk belangrijke kerntijdschriften. Op deze manier zou met name meer zicht kunnen ontstaan in het diffuse gebruik: incidentele of minder frequente raadpleging van een tijdschrift door meerdere gebruikers. Een dergelijk onderzoek kan door publikatie de nu nog sporadische discussie over de prijs/prestatie verhouding van tijdschriften een impuls geven en het obsoleete van de tijdschriftformule aantonen.

Een student van de Haagse Hogeschool - Nadia Pahladsingh - kan dit onderzoek nu als afstudeeropdracht uitvoeren. Na overleg met de Gebruikersraad van de bibliotheek zal waarschijnlijk begin april uw medewerking voor dit onderzoek worden gevraagd.

Guus Schippers

Hallo, mogen wij ons even voorstellen

Het 2^e deel in de serie verhalen over de eerste indrukken van de bewoners van het Minnaertgebouw: de ervaringen van de kantinemedewerksters. Wat vinden zij van het gebouw, de grootschaligheid t.o.v. de vroegere kantines, de sfeer in het Minnaert etc. De kantedames aan het woord.

Wij zijn de restaurantmedewerksters van de nieuwe kantine in het Minnaertgebouw. Velen van U zullen ons wel kennen want we komen uit de gesloten kantines van aardwetenschappen en Buys Ballot. Margret en Berna hebben samen al jaren in de kantine van Aardwetenschappen gewerkt, en daar een hele fijne tijd gehad. Jessica werkte daar ook als ambulante kracht. Corrina en Manolita hebben al jaren met veel plezier gewerkt in de kantine van het Buys Ballot. Jannie (Godee, red.) is niet meegegaan, die is gestopt.

Op 24 december 1997 hebben we de laatste dingen uit de kantine verkocht en voorgoed de deuren gesloten. Dat vonden we allemaal heel erg jammer. Dit was een moeilijke dag. Tussen Kerst en Oud en Nieuw hebben we met z'n allen de schouders eronder gezet, want we moesten toen alles gaan verhuizen. Dat was een hele klus, want er kwamen zoveel spullen uit de keukens. En je moet voor alles een efficiënte plaats in de nieuwe keuken zien te vinden. In het begin dachten we dat we veel ruimte in ons magazijn hadden, maar die zat heel snel tot de nok toe vol. De laatste week hoorden we ook dat Margret de nieuwe bedrijfsleidster werd. Zij heeft jarenlange ervaring. Daar waren we heel blij mee.

Van rechts naar links: Margret, Berna, Jessica, Marian, Manolita, Corrina en een ambulante kracht, foto Ivar Pel

Op maandag 5 januari 1998 openden we de deuren van de kantine van het Minnaertgebouw. We wisten niet wat er ons boven het hoofd hing maar dat bleek heel wat. De eerste weken waren heel zwaar. Niemand

vond het nog echt leuk om er te werken, het was erg rommelig. Er zaten vele kinderziektes in en omdat we veel nieuwe apparatuur hadden, waren er veel storingen. We kregen nieuwe kassa's die heel anders werkten dan de oude. Die moest iedereen nog leren kennen, met als gevolg dat er een hele lange rijvorming voor de kassa ontstond. De lift deed het ook niet iedere dag, dus alle goederen moesten geregeld met de hand van beneden naar boven worden gesjouwd (en omgekeerd natuurlijk). Loopbruggen die afgesloten waren zodat we met de koffiekarren de straat op moesten om alle gebouwen te kunnen bereiken. Ook veel bouwvakkers over de vloer, want er moest nog veel afgewerkt worden. Uit de koude kraan kwam bloedheet water stromen. En pas nog een hele overstroming van regenwater in de keuken. Het water dan het dakterras liep niet de vijver maar bij ons de keuken in. En dat zijn natuurlijk nog lang niet alle ongemakken die je hebt in zo'n nieuw gebouw.

Maar nu na twee en een halve maand gaat het heel goed. We hebben een gezellig vast team, waarop je kunt vertrouwen. We hebben veel plezier met elkaar. Iedereen heeft elke week een andere taak. Bijvoorbeeld koffierondes. Deze dame zie je dan heel weinig in de keuken want die loopt lange afstanden naar Aardwetenschappen, Buys Ballot, Ornstein, Werkplaats, SRON, enz.

Het is allemaal wel veel massaler geworden, en we waren natuurlijk allemaal een kleine keuken gewend. Het is niet alleen voor ons wennen maar ook voor de klant, die mist ook de vertrouwde omgeving en moet ver lopen voor een broodje

Maar we moeten proberen er met elkaar iets gezelligs van te maken. In het begin ging iedereen bij de kassa naar iemand van z'n eigen kantine. Mensen van Aardwetenschappen naar Margret, Berna of Jessica, en mensen van de Fysicagebouwen naar Manolita of Corrina. Maar dat veranderd nu al.

Tot slot: komt U gerust eens langs, U bent altijd van harte welkom. U kunt bij ons voor veel dingen terecht. Wij hopen U van dienst te kunnen zijn, voor zover het in ons vermogen ligt.

Margret, Berna Jessica, Manolita en Corrina en de ambulante krachten.

De opening van het Minnaertgebouw

5 Maart zou het zover zijn. Het Minnaertgebouw zou worden geopend. Met bezwaard hart leefden we naar het momént suprême toe. Wat zou het worden. Eén uur slaapverwekkende toespraken of toch twee. Lintje doorknippen, nog meer toespraken en een borrel toe.

Al voor drieën bleek dat scenario naar de prullenbak verwezen te moeten worden. De hal hing vol rook. De vijver was bezet door met lieslaarzen uitgeruste muzikanten, tientallen lampen stonden opgesteld en touwen hingen aan het plafond. Voorbereiding voor een spetterende opening?

De architect J.W. Neutelings

Het begon met koffie om drie uur in de kantine waarna we om half vier plaats konden nemen in de bovenzaal. Stampvol was het, er moesten zelfs mensen blijven staan. De eerste spreker was de bouwheer zelf. Hij hield het kort, bedankte de geëigende personen die hadden meegeholpen aan ontwerp en realisatie van het gebouw, heette de aanwezige familie van de naamgever hartelijk welkom, verontschuldigde zich bij voorbaat voor de vergeten lieden en ontpopte zich verder als spreekstalmeester door de ruimtes tussen de volgende sprekers vol en aan elkaar te praten.

De volgende spreker was, onvermijdelijk, collegevoorzitter Veldhuis. Hij hield een betoog over de samenwerkende onderzoekers van de verschillende faculteiten, knuffelend en wel bij samenkomsten in het Minnaert, babbelde wat over schermutselingen tussen Universiteiten en NWO, daarbij veelvuldig de aanwezige voorzitter van die club aansprekend en oreerde verder nog wat de ruime zaal in.

Dhr R.J. van Duinen

Hierna kwam de architect zelf aan het woord. Hij verhaalde over Minnaert, man en gebouw en de overeenkomsten daartussen. Ging in op de verschillende opvallende contrasten in het gebouw: licht-donker, klein-groot, koud-warm, binnen-buiten en wat dies meer zij. Speciaal haalde hij nog de samenwerking aan tussen de opdrachtgever (3 mensen van de UU, Hans de Leeuw, Arjen Sikkema en P. Zeegers) en hemzelf uit welke synergie het Minnaert werd geboren. Een vreemd viermanschap waaruit hij inspiratie putte voor het gebouw.

De laatste spreker was Dhr R.J. van Duinen, voorzitter van het NWO. Hield een prachtverhaal en wat mij daarin bijzonder aansprak was de lengte. Na een kwartiertje hield hij het voor gezien en na enige huishoudelijke mededelingen van Piet Zeegers werden we naar de hal gedirigeerd.

Een deel van de zanggroep Divina (foto Evert Landré)

Dhr van Duinen beklom één van de trappenhuisverhogingen (podium), sprak nog wat inspirerende zinnen en verklaarde het gebouw voor in gebruik genomen door een draai aan een knop.

Daarop werden diverse gekleurde lampen ingeschakeld die op de muur schenen, uit de knuffelhoeken kwam een groep zangeressen die, a capella zingend, het andere trappenhuis beklommen. Na een fantastische uitvoering van een mij verder onbekend lied daalden zij weer af waarna wij verwachtingsvol wachten op de komende gebeurtenissen.

Die kwamen snel. Binnen werd de ruimte *Kleinkind van Minnaert?* gevuld met rook en buiten, op de daktuin, flikkerden lichten, werd vuurwerk afgestoken en probeerden 4 danseressen, ritmisch bonkend

Vuurwerk, rook en danseressen op het dak

Foto Evert Landré

op de maat van de muzikanten die oermuziek ten gehore brachten achter in de vijver, zich een weg door de ruiten naar binnen te banen. Toen het vuurwerk was uitgebrand en ik verwachtingsvol naar de ramen bleef staren over wat er verder nog zou komen was intussen een mooi geschminkte en uitgedoste acrobate via een touw in de trapeze geklommen en voerde de acrobatische toeren uit die getuigden van een perfecte lichaamsbeheersing onder de tonen van een lied, door een al even prachtige aangeklede zangeres ten gehore gebracht.

En nog was het niet ten einde. Terwijl een meisje door het water rennend, schalen aanstak die met geweld ontbrandden, kwamen uit de spelonken van het Minnaert ondergrondse wezens tevoorschijn die met haast mystieke bewegingen het podium beklommen en daar hun dans volvoerden. Rook omlijstte het geheel en vanuit de gaten op het dak werd een brandende schaal uitgespoten. Als sluitstuk kwam een gondel de vijver overvaren met aan het roer een muzikant die met draaiorgel en trompet voor een passend eind van de voorstelling zorgde. Na afloop was er een borrel die door alle aanwezigen goed werd aangesproken. Daarbij was de zanggroep Divina (ook U kunt ze inhuren, inlichtingen bij Marjolein Vollebregt, tel. 4259) die de voorstelling had geopend ook aanwezig en vertolkte daar haar repertoire aan a capella liederen wat voor een leuke sfeer zorgde in die grote ruimte.

De 'Waterband', de drummer verscholen achter het bekken

Al met al was het een schitterende opening van een schitterend gebouw.

Rudi Borkus.

De Minnaert publieksdag

Vrijdag 6 maart 1998 was er in het kader van de officiële ingebruikname van het Minnaertgebouw de publieksdag voor medewerkers, studenten en andere belangstellenden. Programma onderdelen waren de opening van de tentoonstelling van oude boeken en instrumenten op initiatief van het Natuurkundig Gezelschap, een Engelse high tea met muffins in de kantine, een compilatie van de muzikale bijdragen de afgelopen week, afgesloten door de primeur van het facultaire cabaret 'Vrij, Vrijer, Vrijst' waarover tot de tweede en laatste voorstelling op 2 april geen verdere mededelingen mogen worden gedaan, en een borrel met muzikale bijdrage van de band Cooker Hood en gelegenheid tot een swingende dans.

De Cooker Hood Band (Foto Evert Landré)

Om bezoekers van buiten in de gelegenheid te stellen om het Minnaertgebouw te bekijken was er op verzoek van de organisatie van de 'publieksdag' door ondergetekende een 'rondleiding op papier' samengesteld en bij de portiersloge neergelegd. De bezoekers konden zo op eigen gelegenheid en in hun eigen tempo het gebouw bekijken en na afloop in de kantine op uitnodiging van de faculteit een kopje koffie of thee drinken. Van de honderd rondleidingen was ongeveer

driekwart aan het einde van de dag meegenomen en na een week waren ze allemaal op. Dat betekent toch zo'n honderd bezoekers die een wandeling door het Minnaert gebouw hebben gemaakt.

Mensen van een theatergroep vermaakten de aanwezigen met hun kunsten (foto Evert Landré)

De tentoonstelling

Het Natuurkundig Gezelschap is in 1818 opgericht en had tot doel wetenschappers in de gelegenheid te stellen hun onderzoek te doen. Het Gezelschap stelde daartoe de benodigde instrumenten ter beschikking. Het lidmaatschap was destijds heel duur, wel twaalf gulden per jaar. Anno 1998 is dat tien gulden per jaar!! De instrumenten behoorden dus toe aan het Natuurkundig Gezelschap en werden in 188 per contract overgedragen aan het Universiteits Museum. Echter de instrumenten raakten in de vergetelheid tot de conciërge van het Fysisch Lab aan de Bijlhouwerstraat ergens rond 1919 overleed. Deze ongetrouwde dame woonde in het lab en had een achterkamer waar de bewuste instrumenten bewaard werden. De combinatie achterkamer en 'juffrouw' zoals dat destijds werd genoemd, maakt duidelijk waarom het bestaan van de instrumenten niet meer bekend was. Geen heer kwam ooit in haar kamer, laat staan in de bewuste achterkamer.

Belangstellenden bekijken één van de vier vitrines (foto Evert Landré)

De heer Van Cittert ontdekte deze schat aan antieke instrumenten en we, gesteund door de collega's waaronder Ornstein, in de gelegenheid gesteld om een beschrijving van deze unieke verzameling te gaan

maken. Deze gemeenschap van jonge fysici zag het belang van de bijzondere collectie gelukkig in. In veel andere universitaire gemeenschappen zijn dergelijke collecties niet bewaard. Utrecht heeft mondiaal gezien een vrijwel unieke verzameling. Er zijn in totaal tien tot vijftien vergelijkbare collecties.

In de twintiger jaren is de verzameling nog verder uitgebreid. In het begin van de vijftiger jaren werd Van Cittert directeur van het Universiteitsmuseum dat toen aan de Trans, achter de Dom was gevestigd. De collectie werd ook toen nog voortdurend aangevuld.

Tot slot van de openingsbijeenkomst was er nog een demonstratie van een elektriseermachine. Jan Dijman wekte statische elektriciteit op waarmee hij een zonnerad liet draaien en belletjes deed rinkelen. Met diezelfde statische elektriciteit kun je ook een glas water elektriseren en door het drinken van water een schokje op de tong veroorzaken. In vroeger tijden werd deze proef gedemonstreerd met brandewijn met een hoog alcohol percentage, de brandewijn ontbrandde bij het geringste vonkje spontaan.

De driehoek gesloten

Het is goed om te zien dat het instrumentarium dat het Natuurkundig Gezelschap in 1889 overdeed aan het Universiteitsmuseum en daarmee de basis legde voor het museum, nu onder supervisie van dat ze de museum tijdelijk weer terug is tussen de 'nazaten' van hen die er destijds hun onderzoek mee verrichtten. De driehoek Natuurkundig Gezelschap - Universiteitsmuseum en facultaire gemeenschap is er gesloten. Zoals de voorzitter van het Natuurkundig Gezelschap bij de opening sprak: "Alle reden een kijkje te nemen bij deze tentoonstelling van oude instrumenten in een modern gebouw, tot stand gekomen dankzij de bereidwilligheid van het Universiteitsmuseum, dat hiermee helpt het glorieuze verleden van de faculteit te belichten voor medewerkers EN studenten

Ada Molkenboer

N.B. Een uitvoeriger beschrijving van de tentoonstelling van de hand van Evert Landré vind U verderop in dit blad (red).

De derde verdieping: Fysische Informatica

Het 3e deel in de serie verhalen in deze Fylakra over de eerste indrukken van de bewoners van het Minnaertgebouw: het wedervaren van de werkgroep Fysische Informatica.

Nog niet alle verhuisdozen zijn uitgepakt. Nog niet alles staat op zijn plaats en je grijpt nog wel eens mis. Maar dat zijn perikelen, die bij elke verhuizing te voorschijn komen. Zeker bij een verhuizing, die 14 dagen naar voren wordt verschoven, terwijl de "nieuwbouw" dat eigenlijk nog niet toestaat. Goed we hadden de kerstvakantie om uit te rusten, maar het is vreemd om dan weer te beginnen in een omgeving waarmee de affiniteit nog moet ontstaan. Gelukkig was het druk. Eerst een grote EU conferentie in Barcelona, waar ons werk moest worden gedemonstreerd, dan nog het afmaken van verplichte werkstukken voor externe contracten. Voeg daarbij de voorbereidingen voor een digitaal college, dat voor de eerste maal gegeven moet worden in de nieuwe, toch wel 'uitdagende' omgeving en alle voorbereidingen voor presentaties en demonstraties, verdeeld over drie hele dagen in de maand Maart, onze bijdrage ter gelegenheid van de opening van het Minnaertgebouw. Men kan begrijpen dat het wennen aan de nieuwe verdieping dan bijna passief gebeurt, maar wel aanleiding geeft tot felle uitbarstingen over ongerief en ongeloof aan bedoelingen van bouwheer en architect. Jammer genoeg komt dat ongenoegen dan

neer op de dichtstbijzijnde persoon, gelukkig niet altijd dezelfde "kop van jut", maar vaak ook wel. Sorry Carel.

*De entree naar Fysische Informatica (foto
(Evert Landré)*

Nu bijna drie maanden na onze intrek loopt het goed. We hebben eigenlijk wel een mooie, aardige verdieping.

De kamergrootte is voor een paar van ons wat wennen. Maar daar staat tegenover dat we een keukentje hebben, waar lekkere koffie kan worden gezet (en ook thee). Het oorspronkelijk idee dat we in architectuur moesten gaan wonen is met betrekking tot de verdieping gelukkig verlaten. -Je gaat niettegenstaande je het schitterende architectuur vind, ook niet wonen en werken (als het zou mogen) in de kathedraal van Chartres.- Je bepaalt zelf, tot aan zekere grenzen, wat je leuk en leefbaar vind. Wat nog wel even slikken is, is de directe toegang tot de verdieping, met alle respect, deze is toch wel vergelijkbaar met het klimmen naar een cellenblok. En dan die lift, je zal maar niet in een lift durven, deze is wel zeer exemplarisch voor het ontstaan van fobieën. Als je er in stapt kun je niet zien hoe het apparaat bediend moet worden, laat staan dat je kunt waarnemen hoe je een verdieping moet bereiken, en dan gaat de deur al weer dicht en soms pas na uren weer open. Hoe nu?

Het zitje aan de oostzijde van de afdeling (foto Evert Landré)

De oplevering van het Minnaertgebouw en de overdracht ervan aan zijn bewoners heeft natuurlijk de discussie (bij ons) weer opgang gebracht in hoeverre je moet meegaan met en toegeven aan de hang van vele architecten naar het monumentale, het exemplarische. Het is fijn voor de architect (en de bouwheer) als het lukt, maar voor hen blijft het

"een kathedraal van Chartres" (met enige overdrijving). Ook bepalend zou de mening van de bewoners moeten zijn, zeker over de details. Het monumentale voor dagelijks gebruik, zie de kantine, kan leiden tot ontvluchten. Waar is de gezelligheid en die is juist bij het gemeenschappelijk lunchen zo belangrijk. Of was het juist de bedoeling er niet al te veel tijd door te laten brengen? Historisch gezien is monumentale architectuur altijd een symbool geweest van de macht (van de opdrachtgever) en dat stelt niet gerust. Hoewel achteraf praten over het concept niet zoveel zin heeft, is het wel van belang m.b.t. aanpassingen.

Mijn inschatting is dat het gebouw wel went, er hier en daar nog wel wat moet worden aangepast, zo de heren willen, en dat we het gebouw wel goed zullen gebruiken. Een bijkomend voordeel van de verhuizing voor de werkgroep FI is dat we dicht bij het onderwijsgebeuren zitten en het contact met onze collega's van het Julius met een sprong is vooruitgegaan. Voor onszelf is de concentratie op één verdieping met boven ons het virtuele topinstituut, een prettige gewaarwording.

Het gaat zeker lukken met de affiniteit Minnaert - FI.

Wim Lourens

In / Uit dienst

<i>naam</i>	<i>instituut</i>	<i>in dienst</i>
Schouten, ir. M.W.	IMAU	01-01-98
Robles, mw.drs. C.	IMAU	01-02-98
Ruyter de Wildt, drs. M.S. de	IMAU	01-02-98
Tuinder, drs. O.N.E.	IMAU	16-02-98
Annyas, ir. J.	DIN	01-03-98
Barkema, dr. G.T.	WFI	01-03-98
Stannowski, drs. B.	DIN	01-03-98

<i>naam</i>	<i>instituut</i>	<i>uit dienst</i>
Peters, dr. M.G.	DIN	01-02-98
De Jong-Verheijden, mw.M.L.B.A.	DIN	01-03-98
Vollebregt, mw.ir. M.J.	CND	01-03-98
Vos, T.	IGF	01-03-98

nederlandse

natuurkundige vereniging

FYSICA '98

DE JAARLIJKSE MANIFESTATIE VAN & VOOR NATUURKUNDIG NEDERLAND
GEORGANISEERD DOOR DE
NEDERLANDSE NATUURKUNDIGE VERENIGING (NNV)

woensdag 22 april 1998
AULA TU DELFT

Manifestatie omvat:**-4 plenaire lezingen**

M. Collet (Philips Nat. Lab)	: 'De transistor: 16.12.47 - 22.4.98: fysica, natuurlijk!'
D. Wiersma (RU Groningen)	: 'Flitsende experimenten aan bewegende moleculen'.
H. Tennekes (ex-KNMI)	: 'Schaalregels van de vliegkunst'.
V. Icke (RU Leiden)	: 'Sterven in stijl'.

-parallele onderdelen (14:30 - 16:00 uur, naar keuze)

5 minisymposia	- 'Onzekerheid in Quantum- en Statistische Mechanica'.
	- 'Nieuw licht op de optica'.
	- 'Zin in/van natuurkunde-onderwijs'.
	- 'Subatomaire Fysica'.
	- 'Laserkoeling in beeld'.

2 forums

- 'Breedte of diepte aan de universiteit'.
- 'Kyoto en het CO₂-probleem'.

3 excursies naar TU Delft - laboratoria

- het Interfacultair Reactor Instituut.
- het NEXT-laboratorium voor Nanotechnologie.
- het Kramers Laboratorium voor Fysische Technologie.

-een expositie met als thema '50 jaar transistor' (vanaf half 10)

vervolg volgende bladzijde

-een natuurkundemarkt

bedrijven en onderzoeksinstituten presenteren zich: (vanaf half 10)

-social hours

09.30 - 10.30; lunch; borrel (vanaf 17.00 u)

Aanvang van de manifestatie : 09.30 uur

-Aanvang van het plenaire programma : 10.30 uur

-Aanvang van de borrel : 17.00 uur

-Openbaar vervoer

Tussen negen uur en half elf rijdt er een pendelbus tussen station Delft en Aula TU; maar ook met de reguliere stadsbussen is de Aula goed en snel te bereiken.

Deelnamekosten

voor leden van N NV, NVON en KIVI -sectie TF	: f 75
voor niet-leden	: f 100
voor fysici buiten arbeidsproces	: f 50
voor OIO's, AIO's, TWAIO's	: f 25
voor studenten	: f 10

Belangstelling?

een berichtje naar:

mevr. A. Jelles (NNV-secretariaat)

email: a.jelles@nnv.nl

tel. 020-6580228 fax 020-6592477

of naar de lokale organisatie (zie hieronder) is voldoende om een volledig programma met opgaveformulier thuisgestuurd te krijgen.

Lokale organisatie

prof.dr.ir. H.E.A. van den Akker (TU Delft)

email: secr@kift.tn.tudelft.nl

tel.: 015-2781400 fax: 015-2782838

Uit 't Hooft

Drieëntwintig dozen staan er in mijn kantoor. Tot de nok toe gevuld met papierwerk. Er moet namelijk verhuisd worden, van de tweede naar de vierde verdieping. De laatste weken ben ik ijverig bezig geweest al het papierwerk in mijn kantoor te sorteren. Wat moet mee en wat mag weg? Een enorme hoeveelheid papier is inmiddels verdeeld over de diverse blauwe containers, die op de tweede verdieping van het Buys Ballotlaboratorium aan- en afgevoerd worden met een nog niet eerder vertoonde frequentie. Alle dozen die nu nog in mijn kamer staan bevatten materiaal waar ik om een of andere mysterieuze reden geen afstand van heb kunnen doen. De verhuizers mopperen dat de dozen veel te vol zitten. "Pas op Uw rug", waarschuw ik nog bij een van de zwaarste dozen. Het is de doos die volledig gevuld is met brieven die ik in de loop der tijden heb ontvangen. "Crack mail", heb ik op de doos gekalkt.

De inhoud van deze doos is mij bijzonder dierbaar. Ongeveer wekelijks, met plotselinge uitschieters als er net een televisieprogramma of krantenbericht is geweest, weten brievenschrijvers mij te vinden. Er zijn collega's die niet van zulke post gediend zijn, de brieven retour zenden of wegmieten, maar ik vind dit kostbaar goed. Vaak is er diep en intens nagedacht over opzienbarende ontdekkingen door de auteur, en de bevindingen worden in sierrijk proza opgediend.

De dozen bereiken mijn nieuwe kantoor, en staan er hoog opgestapeld. Eindelijk kom ik toe aan mijn favoriete doos. Ik doe even een greep. "Op 25 november 1997", zo schrijft een genie uit Canada, "heb ik u een kopie gestuurd van mijn artikel, "A Unified Field Theory", maar achteraf gezien zal ik Uw bereidheid wel overschat hebben om een paar van Uw kostbare uren aan een ongevraagd manuscript te besteden, van een onbekende auteur". Gelukkig hij is bereid zijn ontdekking nog eens kort samen te vatten. Zo beginnen veel van mijn brieven, maar daarna komt er altijd iets unieks. Dit keer bestaat de wereld uit "rotonen", die alleen met de lichtsnelheid c kunnen voortbewegen. Er zitten tekeningetjes bij van cirkels en pijlen. Zelfs de zwaartekracht wordt moeiteloos verklaard uit een "small statistical imbalance" tussen rotonen met tegengestelde spin. De bijbehorende formules worden aan mij overgelaten.

Bij een andere willekeurige greep komt een brief uit 1989 tevoorschijn, van iemand die de cursus "Van quantum tot Quark" heeft gevolgd. Als de zwaartekracht niet verdwijnt bij $R \ll r$, staat er, en dan in hoofdletters: "DAN DIENT MEN BIJ HOGE ENERGIE EXPERIMENTEN BEDACHT TE ZIJN OP DE MOGELIJKE FORMATIE VAN EEN ZWART GAT!". De schrijver heeft overheid (o.a. de minister president), en "enkele andere centra" hiervoor gewaarschuwd. Zouden deze aangeschrevenen weten dat de huidige deeltjesversnellers aan energie nog een factor 10.000.000.000.000.000 tekort komen om een zwart gat te kunnen produceren? Ik heb er in ieder geval niets meer van vernomen. Zijn er ook vrouwen bij? Jazeker.

"Hoi!

Je kent me niet en ik zal me even voorstellen. Ik heet Mira; ooit heb ik een blauw jaar natuurkunde gestudeerd."

Maar schrijfster is doorgegaan in de filosofie, heeft nu allerlei vragen over de interpretatie van de quantummechanica, en wil: "graag komen bomen over een aantal dingen in de quantumwereld." Ze heeft gelezen dat dingen niet bestaan zolang we ze niet waarnemen. Die "antroposentrismen" vindt ze "al verdacht veel lijken op een dualisme mens-quant, met de bijbehorende metafysische rimram direct om de hoek op de loer liggend". Ze heeft ook nog wat intrigerende relaties gevonden tussen de massa's van elementaire deeltjes.

Ik ben niet wezen bomen.

Ook bevat mijn doos brieven die er op het eerste gezicht heel technisch en professioneel uitzien. Een auteur beklaagt zich omdat een referee geadviseerd heeft "... not to publish this type of article in any of the journals of physics". Hij vindt dat de Lorentz-symmetrie van een Diracdeeltje moet worden uitgebreid, door over te gaan op quaternionen. Dat zijn theorie als onzin wordt terzijde geschoven wijt hij aan onze onmetelijke verering van ene Albert Einstein en diens kortzichtige opvattingen over Lorentzinvariantie.

De volgende brief die ik uit mijn doos graai is van een gevaarlijker soort oplichter, uit Portland, Oregon. Hij vraagt mijn medewerking bij praktische toepassingen van het Higgsmechanisme, en uit het dure briefpapier meen ik op te kunnen maken dat hij al geldschietters heeft gevonden die in zijn project hebben willen investeren. Hij zegt mijn

"most valuable published papers" te hebben bestudeerd als referenties in de beschrijving van internationaal gepatenteerde uitvindingen, zoals een "space propulsion system", gebruik makend van een "Bose-Einstein condensate", van "quantum tunnelling", en van "faster than light particles". Op zijn web-pagina wordt alles verder uiteengezet. Het geschetste apparaat schittert er van een ontwapenende eenvoud. Het heeft de vorm van een kubus. Men kan op CERN nog veel van dit genie leren.

Nu heb ik nog maar een honderdste van mijn doos met U doorgenomen. Iedere brief die ik krijg is op zijn manier weer uniek. Slechts een algemene regel heb ik erin kunnen ontwaren, en dat is wat er gebeurt als ik reageer. Soms vind ik een brief interessant of aardig genoeg om kort te beantwoorden. Dat we echt wel meer weten over antideeltjes, bijvoorbeeld, of over gravitatie, en dat ons bewustzijn niets met elementaire deeltjes heeft te maken, of waar de schrijver een kleine denkfout maakt. Wat er dan gebeurt is steevast hetzelfde.

Er volgt een nieuwe brief, die 2 a 3 keer zo lang is als de vorige. En dit wordt een geometrische reeks die alleen eindigt als ik ophoud met reageren. Een heel enkele keer word ik een beetje boos, zoals toen die meneer zijn levenswerk met een heuse ketting aan het fotokopieerapparaat van de bibliotheek verankerde, met een kaartje eraan waarop stond: "kabinet 't Hooft". Ach, dat was slechts een incident.

In Memoriam: Huib Wouterse

Het bericht van vrijdag 6 maart jl. dat Huib Wouterse plotseling is overleden geeft een gevoel van ongeloof. Huib zou met zijn vrouw op vakantie gaan. Het blijkt helaas waar te zijn, woorden schieten te kort, verbijstering en verslagenheid maken zich van ons meester. Woensdag 12 maart hebben wij Huib naar zijn laatste rustplaats gebracht.

Ruim 30 jaar heeft hij bij Natuurkunde-Didactiek gewerkt. In het begin was hij een solist, hij had er moeite mee z'n kamer, apparatuur e.d.. met anderen te delen. Hij wilde van niemand afhankelijk zijn en zorgde er dan ook voor dat hij z'n zaakjes goed voor elkaar had en dat moest die ander ook maar doen. Als Huib tijdelijk afwezig was kon je wel sluiten, alles was op slot, je kon nergens meer bij want de sleutels had hij bij zich. In de loop van de jaren veranderde hij hier wel in maar af en toe kwam het nog wel eens boven.

Ook in de hobby sfeer kwam deze karaktertrek van Huib naar voren: zweefvliegen, de bergsport, skiën, trimmen, het zijn individuele sporten. Altijd stipt om 8.00 uur aanwezig en als hij vanwege zijn SOP-regeling 's middags in z'n auto stapte dan was het 16.00 uur. Tijd is tijd! Hij was een man van regelmaat. Onafhankelijkheid, groot verantwoordelijkheidsgevoel, perfectionist het zijn woorden die op Huib van toepassing zijn.

Een jaar of 10 geleden kreeg Huib wat problemen met z'n gezondheid. Hij stopte toen onmiddellijk met het geven van avondcursussen en de zomercursus. "Overal waar je stress van oploopt daar stop ik mee" was zijn toen veel gemaakte opmerking. In die periode was hij al veel met computers bezig en Huib verdiepte zich hier verder in en was door zijn grote kennis van zaken voor ons en het hele Centrum voor β -

didactiek een grote steun. Hij voelde zich daarbij als een vis in het water. Zijn werk was zijn hobby.

Utrechts
Nieuwsblad
10 maart 1998

Universiteit Utrecht Centrum voor Didactiek van Wiskunde
en Natuurwetenschappen

Met ontzetting hebben wij kennis genomen van het plotselinge overlijden van onze medewerker, de heer

H. H. J. WOUTERSE

Gedurende meer dan 30 jaar heeft hij met grote plichtsbetrachting technische ondersteuning gegeven aan het werk in onze centra.
Wij gedenken hem in dankbaarheid.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen alle sterkte toe die nodig is om dit verlies te kunnen dragen.

Prof. dr. P. L. Lijnse
Voorzitter Centrum voor Natuurkunde-Didactiek

Prof. dr. H. M. C. Eijkelhof
Voorzitter Centrum voor Didactiek van Wiskunde en Natuurwetenschappen

Het is leeg zonder Huib. Wij missen hem ontzettend. Geen radio Noordzee, geen welkomstwoord en geen mededeling dat je computerprobleem van de vorige middag al verholpen is, geen helpende hand meer als je op technisch gebied een probleem hebt. Huib heeft altijd met wetmatigheden in de Wis- en Natuurkunde gewerkt, die klopten wel. De wetmatigheden van het leven komen helaas vaak minder goed uit.

Wij, collega's van het Centrum voor Natuurkundedidactiek, wensen zijn vrouw en kinderen alle kracht toe die nodig is om dit grote verlies te dragen, daar zal veel tijd voor nodig zijn.

Kees Kastrop

N.B. Foto gehaald van GIF files op de facultaire homepage

Werken in het Minnaertgebouw

Het laatste deel in de serie indrukken van de Minnaertbewoners, het Bureau Onderwijs Zaken. Mimi Zeegers geeft een persoonlijke kijk op het Minnaert.

In 1956 solliciteerde ik naar de functie van rekenaarster op het bolwerk "Sonnenborg" bij professor Minnaert. Ik kreeg de baan en een werkplek in een kamer tussen Minnaert's woonhuis en zijn werkkamer in. Gedurende de vijf jaar dat ik daar reken- en tekenwerk deed maakte ik hem dus "van heel dicht bij" mee. In de afgelopen weken zijn er weer heel veel herinneringen naar boven gekomen en ik krijg bijna een onbedwingbare aandrang om te vertellen over toen. En over hoe bijzonder die man was als mens en als leraar.

De auteur (foto Gijs van Ginkel)

Maar daar gaat het nu niet over; wat vind ik van Minnaert als gebouw. De dragende letters Minnaert staan daar, onderaan het gebouw, bijna als zijn handtekening; sterk en recht. Wanneer je voor het eerst de vrij smalle trap op loopt en boven aankomt, geloof je even je ogen niet,

wat een ruimte. En in die ruimte gebeurt van alles met het zonlicht en met het regenwater.

Een overzicht van de kantine (foto Evert Landré)

Kijk je naar boven dan zie je een sterrenhemel; kijk je van vier hoog naar beneden dan kun je dwars door de verschillende etages heen, de hal in kijken. Ik zou deze hal de naam "HEELAL" willen geven. Er gebeurt zo veel.

Op zonnige dagen is het goed toeven in de nissen, knuffelhoeken of treincoupe's; de ene dag voelt het echt of je in de trein zit, die door een weids Hollands landschap met mooi licht en voort vliegende wolken rijdt. Een andere dag zit je echt een knuffelhoek, lekker knus bij elkaar, kopje koffie erbij, even klessen. In de hal zie je de zon op de muur verschuiven in de loop van de tijd. Maar op een grijze regendag is de ruimte somber, grijs, nat en koud.

Ik werk in de ruimte van Bureau Onderwijszaken. Alle medewerkers hebben met pijn in het hart Transitorium 1 verlaten; zo dicht tegen het BBL aan komen te zitten, zo zonder uitzicht, leek ons afschuwelijk. In de praktijk blijkt het mee te vallen; we kijken die kant gewoon niet op. Onze ruimte is aan de krappe kant, de meubels zijn prachtig en praktisch, de akoestiek is absoluut afgrijselijk. De gangen hebben nare gladde plekken, de kantine is mooi, maar we missen ons sociaal verband dat we in Transitorium 1 hadden. En dat is een groot gemis. De hele wereld loopt langs ons aquarium voorbij, maar dat telt niet als contact.

In de vergaderkamer, kamer 133, wordt ik helemaal gestoord van de herrie wanneer meer dan twee mensen een woord fluisteren, maar we hebben allemaal ook de hoop dat er nog van alles verbeterd zal gaan worden; eigenlijk zit je het eerste half jaar in een gebouw dat nog niet voor bewoning geschikt is. En toch zijn we eigenlijk nu al goed gewend, pas een paar maanden na de verhuizing. En de festiviteiten bij de ingebruikname van het gebouw hebben er zeer toe bijgedragen dat het "ons gebouw" is, waar we trots op zijn.

Voor medewerkers die met pensioen gaan lijkt het mij goed om af en toe een "Minnaertdagje te plannen; je kunt er immers zo maar inlopen. Ik ben dat in ieder geval vast van plan.

Mimi Zeegers-Dekkers

Wim Rakké hangt zaag aan de wilgen.

Op 8 april neemt Wim Rakké afscheid van Natuur & Sterrenkunde om van z'n welverdiende FPU te gaan genieten. Het afgelopen jaar vonden we Wim achter het loket van het Centrale magazijn in het IGF gebouw.

Na de LTS heeft Wim het vakdiploma "Modelmaker" behaald. Z'n eerste baan was bij modelmakerij Keijzer op de Lauwerecht. Daar maakte hij o.a. houten modellen die werden gebruikt voor het gieten van kranen. Vervolgens werkte hij 7 jaar bij Demka, daar maakte hij modellen voor stevens van schepen. "Dat betekende vaak dagenlang op je knieën in de weer zijn met lijm en spijkers". Dankzij z'n liefde voor het vak denkt Wim nog vaak met weemoed terug aan deze periode.

Toen de Demka ging sluiten moest Wim een andere baan zoeken. Dat was niet zo eenvoudig omdat het werk meer en meer werd overgenomen door computer gestuurde machines. En zo kwam Wim tijdelijk op de postauto van de Universiteit terecht. Bij het bezorgen van een pakje op Bijlhouwerstraat 6 hoorde Wim toevallig dat het Fysisch Laboratorium op zoek was naar een timmerman. Hij ging er meteen achteraan en binnen 14 dagen was de zaak beklonken. Op 1 januari 1970 begon hij in de timmerwerkplaats van Fysica, deze was gevestigd in de grote kelder die was vrijgekomen toen de v.d. Graaff generator naar de Uithof verhuisde.

Destijds werden er bij de meetopstellingen veel houten tafels en rekken gebruikt, en dit leverde Wim veel werk op. Omdat Wim altijd bereid was om mensen met raad en daad terzijde te staan, wisten ook veel collega's die met een "hout-technisch" probleem zaten de weg naar zijn werkplaats te vinden. De mooiste klus die Wim zich kan herinneren is het maken van een 4x vergroot mensenhart wat bestemd was als demonstratiemodel voor Medische Fysica. Hier kon hij eindelijk z'n oorspronkelijke vak weer eens uitoefenen. Hogeweg, de fotograaf van het laboratorium, kwam dagelijks langs voor het maken van een fotoreportage.

In 1973 verhuisde het laboratorium naar de Uithof. Maar Wim zat met z'n timmermanswerkplaats zo diep weggestopt in de kelder onder het park dat men vergat om hem mee te nemen. Twee jaar lang was hij de enige bewoner van het gebouw en pas toen alle kwikresten uit de

collegezaal waren verwijderd en de nieuwe bewoners erin trokken vond men Wim weer terug en verhuisde ook hij naar de Uithof. Ook daar ging hij weer naar de kelder, deze keer in het tegenwoordige IGF gebouw.

Omdat de vraag naar houtwerk bij de opstellingen geleidelijk terug liep werd Wim steeds meer ingeschakeld bij onderhoudswerk in het gebouw, maar uiteindelijk moest zijn werkplaats gesloten worden. Op 1 mei 1997 werd Wim "overgeplaatst" naar het Centrale Magazijn, met z'n FPU in het vooruitzicht leek hem dat niet zo'n groot probleem. In het begin was het wel even wennen, want Wim wist bij wijze van spreken nog niet het verschil tussen een condensator en een BNC connector, en ook had hij nog weinig ervaring met computers. Maar dank zij z'n aangeboren klantvriendelijkheid, de steun van zijn collega's en de onvolprezen artikel codering wist hij z'n klanten tevreden te houden. Achteraf kijkt Wim met een positief gevoel terug op zijn periode bij het magazijn. "Het was een gezellige tijd en ik had fijne collega's".

Ook op andere terreinen is Wim actief. Zo organiseert hij reeds 10 jaar lang 3x per jaar een klaverjasavond in het Onderonsje, met gemiddeld zo'n 60 deelnemers. Voorlopig organiseert hij op 7 mei de laatste avond. De avonden worden ook zeer op prijs gesteld door de Vutters en de gepensioneerden en Wim heeft al het verzoek gekregen om er toch vooral mee door te gaan. Verder was Wim 4 jaar lang lid van de Diensten Commissie, destijds onder leiding van Henk Dijkerman.

Wim verwacht niet dat hij zich zal gaan vervelen. Het caravanseizoen staat voor de deur, daarnaast zal hij meer tijd kunnen besteden aan zijn muzikale hobby's. Hij bespeelt maar liefst 3 instrumenten: orgel, accordeon en saxofoon, ook is hij lid van 2 muziekverenigingen.

We wensen Wim het allerbeste toe en we hopen dat hij, samen met zijn vrouw kinderen en kleinkinderen, nog lang van zijn FPU en pensioen mag genieten.

Jaap Langerak.

Das kabinett des Doctor Deiman

In het kader van de festiviteiten rond de opening van het gebouw MINNAERT werd op 6 maart een tentoonstelling geopend van oude natuurkundige instrumenten uit de achttiende, negentiende en vroege twintigste eeuw, gebruikt door Utrechtse natuurkundigen. Titel: "Het Natuurkundig Kabinet". Evert Landré was erbij.

Een klein doch select gezelschap had zich tegen half twee 's middags verzameld in zaal 021 van het gebouw MINNAERT. Daar had dr. Jan Deiman, conservator van het universiteitsmuseum, een tentoonstelling ingericht van oude fysische instrumenten, die eeuwenlang door Utrechtse fysici zijn gebruikt en bewaard gebleven.

Jan Deiman geeft een demonstratie over statische elektriciteit (foto Evert Landré)

Over de voorgeschiedenis is eerder in Fylakra gepubliceerd, o.a. door prof. Geert Hooyman (in Fylakra 1992 nr. 4 en, recentelijk, door Jan Deiman zelf (Fylakra 1997 nr. 6). Bekend is het verhaal, dat de instrumentmaker van het Fysisch Laboratorium aan de

Bijlhouwerstraat, de heer Filbry (die met zijn gezin in het Lab woonde) talloze instrumenten bewaarde achter de slaapkamer van zijn dochters. Toen Filbry was overleden inspecteerde de conservator van het Lab, dr. P.H. van Cittert, de verlaten woonruimte en trof het instrumentarium aan, waarvan een gedeelte eigendom was van het in 1777 opgerichte Natuurkundig Gezelschap te Utrecht. Mede door de bestudering van deze oude instrumenten door Van Cittert en de inzet van vader en zoon Nijland bij het verzamelen van oude geschreven en gedrukte stukken werd het Natuurkundig Gezelschap nieuw leven ingeblazen en konden de instrumenten de kern worden van de verzameling van een op te richten universiteitsmuseum., waarvan Van Cittert de eerste directeur werd. Een aantal van de oude instrumenten was door Jan Deiman ondergebracht in een viertal vitrines:

1 - vitrine "Theatrum Physicum in de achttiende eeuw". Met o.a. een aantal microscopen, een aelolipyle (stoomwagentje) van tussen 1723 en 1733, een telescoop van Dollond (London) uit 1770 en drie communicerende vaten van de Leidenaar Rinsen uit 1755 .

2 - vitrine "Het Natuurkundig Gezelschap in de negentiende eeuw". Met daarin een elektromagnetische klok volgens Wheatstone (van v.o.r 1838), een tussen 1820 en 1838 door Cagniard de la Tour ontworpen sirene, een microscoop van Charles Chevalier (1834) inclusief een beschrijving in boekvorm, een microscoop van Amici (1836), de archiefkast uit de 19-de eeuw van het Gezelschap en het programma 1929-1930 met daarop de aankondiging van een lezing door dr. Minnaert uit Bilthoven over zonseclipsproblemen.

3 - vitrine "Physisch Laboratorium aan de Bijlhouwerstraat". Blikvangers zijn de portretten van prof. Leonard S. Ornstein, directeur van het Lab en zijn assistent dr. P.H. van Cittert. Duidelijk blijkt hoezeer prof. Moll in de eerste decennia van deze eeuw voor het Lab van belang was als ontwerper van vele instrumenten, o.a. een draaispoelspiegelgalvanometer, een door Koolschijn vervaardigde microphotometer, waarmee de zwarting van fotografische platen kon worden gemeten, van belang voor het doormeten van het zonnespectrum - het werk van Minnaert, e.a.. Ook is er een tralierooster te zien, in 1899 gemaakt op de machine van Rowland,

bestemd voor prof. Zeeman. Het rooster telt 568 lijnen per millimeter, d.i. 48000 lijnen in totaal. Ter illustratie ligt in de vitrine een strook fotografisch papier ter lengte van 90 cm met daarop afgebeeld een met een Rowland-traliespectrograaf gemaakte opname van een deel van het zonnenspectrum.

4 - vitrine "Marcel Gilles Jozef Minnaert". Met daarin wat zelf geknutselde apparaatjes voor gebruik bij practica, verschillende publikaties en een exemplaar van Minnaerts (tweede) proefschrift "Onregelmatige straalkromming". En uiteraard ontbreekt een exemplaar van de fotometrische zonne-atlas van Mulders, Houtgast en Minnaert (1940) niet. Erg aardig is een cartoon van een zekere O.D. gemaakt op 23 januari 1943 (dat moet dan in het gijzelaarskamp te St.Michielsgestel zijn geweest), voorstellende Minnaert die door een kijker naar de maansikkel kijkt. De bijbehorende tekst luidt als volgt:

Wil toch niet zoeken, Minnaert, hooggeleerde heer
 Hoe fout de kunstenaars wel geven 't maanbeeld weer!
 Ziet gij de lach niet op 't gelaat der nachtvorstin?
 Dat gij een steen haar waant, daar heeft zij vreugde in.

Dr. Harold de Wijn, voorzitter van het Natuurkundig Gezelschap, leidde de samensteller van de expositie in, waarna die vervolgde met een korte inleiding over de geschiedenis van de instrumentverzameling en met een demonstratie met een replica van een elektriseermachine. Daarna werd het video-apparaat gestart voor de vertoning van een ingekorte versie van een interview van de Belgische Televisie met prof. Minnaert uit 1970.

De expositie was te zien t/m 3 april.

Faculteit Natuur- en Sterrenkunde

Princetonplein 5
3584 CC Utrecht

Universiteit Utrecht